

АНГЕЛ ДЮЛГЕРОВ

ВАРНЕНСКАТА ЛИТЕРАТУРА – ОТЪЛИЗО

След десетилетия епична борба с “късочелите” идейници, Стоян Михайловски изрича паметната си молитва: „Тежи ми, Боже, кръстът на живота...”. Ако не спазим традиционализма, който би я изтъквал само като поетическо упование в Бога, бихме могли да разширим посланието ѝ до израз на дълбоката личностна и социална самотност на този силен писателски дух, обръгнал в много вражди и безумства. Превърнал себе си в мярка и средоточие, човекът на съвременната литература като че ли попадна в същото положение – предоставен сам на себе си, с нов, непонятен за неговата среда култ към индивидуалното и към капризното, той и до днес трудно преодолява гримираната ни духовна мизерия. Празното, липсата, всекидневното-бездна за радост

обаче не можаха да потиснат копнеж на твореца по магическо огледало, зад което прозира Цялото, през което приваждаме “битието на битийстващото” (Хайдегер). Наистина ние не бива да си затваряме очите за действителния вътрешен драматизъм на този “хуманистичен натурализъм”, нито да отминаваме с мълчание кризата, упадъка, “драмата на културата”. Но драмата на културата не е антикултурно явление. Тя е в някакъв смисъл дори най-действителната модалност на самата култура.

В най-добрите си образци литературата успя да разкрие човешката природа, да я изследва не в устойчивата ѝ средина, не в битовия ѝ, повседневен живот, не в нормалните и узаконени форми на съществуването ѝ, а в образите на най-не-

винната надежда – любов, в които е възможно да открием земното още сега, като предвестие и обещание за нашата вечна родина. Последните две книги на Валери Станков “Буквар за влюбени” (2011) и “Аутопсия на зимните миражи” (2011) доказаха за пореден път, че за поета човекът не е явление на природния свят, не е едно от явленията в редицата на другите, макар и най-висшето. Човекът е микрокосмос, център на битието, слънцето, около което се върти всичко. Всичко е в човека и за човека. В човека се съдържа загадката на световния живот. Макар и “Буквар за влюбени” да съдържа едно трудно преодолимо взаимопроникване между общественото и личното – проникване в многото лица, многото име-

На стр. 3

ВАНЯ КОЛЕВА

НА ВАРНЕНСКАТА СЦЕНА – „АМЕРИКАНСКА РУЛЕТКА“

Пиесата „Американска рулетка“ на съвременния украински драматург Александър Мардан е премиерно заглавие в януарския афиш на варненския Драматичен театър „Стоян Бъчваров“ за 2012 година. Премиерният спектакъл бе на 18 януари на сцена „Филиал“, а предпремиерата – на 17 януари.

Идеята за поставяне на пиесата на варненска сцена е на артистичния директор Пламен Георгиев, който получава правата от автора и лично превежда текста.

Представена от екипа на театъра, постановката е режисирана от Костадин Бандутов, със сценография на Тодор Игнатов

ВАНЯ ПЕНЧЕВА

„А СЕГА ОСТАВАТ ТИЯ ТРИ : ВЯРА, НАДЕЖДА, ЛЮБОВ, НО НАЙ-ГОЛЯМА ОТ ТЯХ Е ЛЮБОВТА“

Всеки човек е една малка вселена, в която има изграждане и рушене, любов и омраза, вяра и безверие. Един свят, търсещ света на другите в невероятния, неповторимия, единствен за всеки дар, наречен Живот. Вървим по своите пътища, мечтаейки за хармонията и красотата. Трудният път към тяхното достигане е неравен и трънлив, в най-тежки мигове можем да продължим, ако имаме вярата.

Вярата, надеждата и любовта са основните добродетели, които стоят в основата на човешката нравственост. Вярата е необходи-

ма на всекиго, без нея няма цели, няма мечти, няма борба за собствена себerealизация. Апостол Павел определя нейната същност като жива представа за онова, за което се надяваме... „който истински вярва, е уверен в очакваното.” До идеята за необходимата вяра достига всеки, застанал пред трудностите на живота. Душата на вярващия е изпълнена с увереност в собствените сили и устойчивост при изпитанията на живота. С вярата той се чувства силен, побеждава съмненията и върви напред. Вярата окриля, тя ръководи човека в живота, пъ-

Петкова, Даниела Викторова, Нели Вълканова, Илиян Марков, Мариела Станчева, Юлияна Чернева. Музикалното оформление е на поета бард Владимир Стоянов, който на живо и в реално игрово време, в акомпанимент на китара, изпълнява свои авторски песни по текстове на руските поети Варлам Шаламов, Надежда Кондакова, Лидия Анискович, Олег Чухно.

Музицирана и изпълнена от Владимир Стоянов, руската поезия допълва и уплътнява постановките от Александър Мардан

и актьорските изяви на Милена Кънева, Николай Божков, Петя

На стр. 10

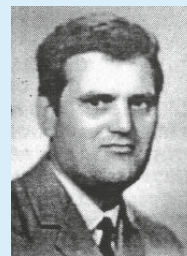
Худ. Ивайло Евстатиев - Бъдни вечер

АНТОЛОГИЯ „МАНУСКРИПТ – КИЛ“

ПЕТКО АСЕНОВ

ЩЪРКЕЛИ

На Валя и Красимир Машеви

-О, спомени без дата
за щастието босо!
Пак щъркели в гнездата
затраках изкосо...

Зашушнаха реките
с усмивки-светлосенки...
И птиците в лъките
запах двете по двенки...

-Добре дошли направо
при златното наследство!
Гнездото ви е здраво
и – живо мойто детство.

С вас пролет ще се върне
и синята безбрежност...
Едно гнездо от тръне...,
а колко много нежност!...

ЩЪРКЕЛИ
Посвещава на
Валя и Красимир
Машеви
- О, спомени без дата
за щастието босо!
Пак щъркели в гнездата
затраках изкосо...
Зашушнаха реките
с усмивки-светлосенки...
И птиците в лъките
запах двете по двенки...
- Добре дошли направо
при златното наследство!
Гнездото ви е здраво
и – живо мойто детство.
С вас пролет ще се върне
и синята безбрежност...
Едно гнездо от тръне...
а колко много нежност!...

ДА ПОМОГНЕМ ЗА ИЗДАВАНЕТО НА ЕДНА КНИГА!

Талантливият варненски поет ЕМИЛ ИВАНОВ почина през м. март 2010 г. само на 53 г. Дори не успя да види книга със събраното си творчество. Сдружението на писателите – Варна, и в „КИЛ“ отправят молба към всички за НАБИРАНЕ НА СРЕДСТВА ЗА ИЗДАВАНЕТО НА ТАЗИ КНИГА.

Средствата се събират в счетоводството на Сдружението на ул. Крали Марко 11 от секретаря Снежана Иванова или по банковата сметка на Сдружение на писателите Варна: IBAN BG64UNCN96601009650800 BIC UNCRBGSF при банка Уни-кредит Булбанк Варна За справка – тел. 639 374

КУЛТУРЕН КАЛЕЙДОСКОП

ТРИ ЛИРИЧНИ ПЕТЪКА В ДОМА НА ПИСАТЕЛЯ ВЪВ ВАРНА ПРЕЗ ЯНУАРИ

Първият петък от годината – на 6 януари, е Богоявление, Йордановден. Това е голям християнски празник и в този ден няма как да бъдат вместени и литературни прояви.

Петъчната вечер на 13 януари в Сдружението на писателите на ул. "Крали Марко" №11 бе отредена за творчеството на поетесата Радостина Драгоева. Препълнената зала говори най-добре за оценката, която публика и колеги дават на нейната поезия.

На 20 януари, заедно с творците от сдружението и много граждани Васил Дачев отбеляза 80-годишния си юбилей. Поет и белетрист, капитанът далечно плаване Дачев изпя и някои от авторските си песни с китара в ръце. Бе поздравен спонтанно и от публиката, а накрая всички изпяха „Многая лета” в чест на юбилея.

А на следващия ден, 21 януари, в Сдружение на писателите се проведе среща с проф. Михаил Неделчев, който представи книгата на Ангел Дюлгеров „Паралелни светове”.

В лиричния петък на 27 януари отново там свои стихове чете поетът Георги Венин.

От Сдружението на писателите припомнят, че вратите на Дома на писателя са широко отворени за почитателите на литературата при всички литературни прояви.

ТРИ ЛИТЕРАТУРНИ ВЕЧЕРИ СЛЕДВАТ И ПРЕЗ ФЕВРУАРИ

В три поредни петъка от 18 часа са творческите прояви в програмата на Сдружението на писателите във Варна през февруари в Дома на писателя на ул. "Крали Марко" №11. Поради очакваните неблагоприятни зимни условия през първия петък на февруари УС на Сдружението на писателите във Варна не предвижда литературна вечер.

На 10 февруари литературният критик Ангел Дюлгеров и актьорът Пламен Георгиев ще представят новата книга на писателя Петър Доков „Думи на кръст”.

Вечерта на 17 февруари ще бъде посветена на творчеството на сатирика Георги Бербенков.

На 24 февруари ще има паметна вечер, посветена на поета Иван Манолов по повод 50-годишнината от рождението му.

ВАСИЛ ДАЧЕВ – ПОДВАЛАСТЕН НА МОРСКАТА ИДЕЯ

„Морето исках океан да стане,
а не съзла от недописан стих...”

Васко Дачев – на 80! Да не повярваш! Не само покрай умалително-уважителния начин, по който го именуват дори и далече по-младите му приятели, а по-скоро поради кипящата енергия, с която, въпреки годинките и болезните, залива хората, с които общува. Това е той – моряк по професия и същност, творец по дарба и призвание, общественик по съвест и непримиримост. Около него всичко е море – романтиката и рибарлъка в детството, юношеското увлечение по плувните спортове, съзидателните години в Морското училище, житейската реализация на корабния мостик по Дунав – от Сулина до Регенсбург, в Световния океан – между Шпицберген и Екватора. Морето е съдба и

побратим и в живота, и в творчеството му...

Първите стихове се раждат някак неусетно още в Морското училище – дружески шаржове на колеги и любовни писма до момичета в рими. След 38 години под пагон (каквото и да означава това) на корабите на Българско речно плаване, на Български морски флот и на Пътническо параходство „Балканшип”, директор на дирекция в Научно-производствения комбинат за радиолокация „Черно море”, Васил Дачев преминава едновременно в пен-

сия и в резерва, за да вдигне ветрила в океана на маринистката в зрелия си творчески период. Рекапитулацията от творчеството му е впечатляваща – повече от дузина книги – поезия и проза, на бял свят и още няколко „на стапел”.

От професионална среда Морето се превръща във вдъхновение, фокус на творческата благодарност на един негов труженик за всичко, което То му е дало. То е „синя жаравя”, „хранилник и убиец”, „побратим и деспот” и какво ли още не! Творецът потапя перото си в „синята мастилица” на морето, изначално скърцащо по мерената реч. Първата стихосбирка – „Деветата вълна”, излиза през 1996 г., зареждат се „Сол и хляб”, „Ах, този Нептун...!”, „По гребени и в бездни на вълните”, „Песчинки в прибой”, „Риба на сухо”, „Аз, протезето на Нептун”. След това неукротимият му стремеж прескача към другите жанрове, за да удостои „капитана” си с пълен комплект първи награди в националния литературно-журналистически конкурс, посветен на Седмичата на морето, за поезия, публицистика, пътепис и документалистика.

Васил Дачев е „заклет” морски поет, не само защото сред повече от 400 негови стихотворения няма нито едно, в което пряко или косвено да не присъства морето, но и защото за Морето той пише „отвътре” – като ракурс, фабула, позиция, послания. Негови стихове са превърнати в авторски песни, изпълнявани от барда и от хорови състави. С вокалният октет „Дружба” и турнетата на Варненската опера поетът-певец-композитор десетки пъти стъпва на именити сцени в Берлин, Мадрид, Москва, на подиуми на Балеарските острови, Унгария, Чехословакия, Коми и къде ли не още.

През последните години в неговото амплоа изплуват морските пътеписи. Многоотомният „По сините алеи на планетата” включва книгите: „Великото море на залеза”, „Солени перли на Атлантика”, „В лоното на викингите”, „Под ледената шапка на планетата”, „Черната перла – Африка” и „Моето люлчено Черно море”. Хиляди страници, възникнали благодарение и на проплатените хиляди морски мили с пътническия кораб „Варна”, разказват за морета, пристанища, битки, открития, легенди, исторически и природни забележителности по курса на кораба. По-важни от тях обаче са събитията, които владеят умо-

те и сърцата на хората на борда.

Васко Дачев е остро шило, което не стои в торбата на еснафското безхаберие. И как успява да е навсякъде (понякога и с китарата, за радост на публиката) – на начинанията на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва (на който е почетен член) и Творческия му клуб, на Асоциацията на възпитаниците на Морското училище, на която също е почетен член. Десетилетия е несменяем главен секретар на Българския морски съюз, „Заслужил деятел” на

плувните спортове, секретар на Дружеството за българо-кубинска дружба във Варна от самото му създаване.

Обществената активност, превърната в нрав, има точно определен и постоянен морски „фарватер” – защита на морската идея, която включва и преклонението пред Моряка, и отстояването на авторитета на Морското училище и Морския музей, и бъдещето на морското стопанство въобще.

Буквално преди дни маринистът – член на Сдружението на варненските писатели и член на Съюза на българските писатели, изненада с един неочакван поворот – към документалистиката. Не е изненада темата – книгата му „Делфините” в сините коридори” разказва за историята и звездите на плувните спортове в България и във Варна, с която едва ли друг би могъл по-добре да са справи. И с право! Пожелаваме му „Пълен преден” и на другите негови позавършени книги. И тук няма изненада – едната е за Великата река Дунав, а другата – за Побратима Море.

Щастливо плаване в живота и маринистката!

Тъй дръж, капитане!

ВАЛЕНТИН ДИМИТРОВ

ОПЕРА, БАЛЕТ И ТЕАТЪР

На 25 януари в Държавна опера Варна се срещнахме с Вердиевия оперен шефдовър „Травиата” и Мария Цветкова в ролята на Виолета, както и с един от най-добрите български диригенти Маестро Григор Паликаров.

След българската премиера тук през ноември на комичната опера „Граф Ори” от Росини, леконравният граф (Валерий Георгиев) отново забърка своите фриволни игри, в домогване до целомъдрената Графиня Адела (Ирина Жекова) на 27 януари, под диктовката на диригента Дидие Талпен и режисьорката Емануел Кордолиани. Субтитрите позволяват интригата да бъде проследена в детайли. Развлечението с френски привкус бе гарнирано с блестяща музикална структура, мелодични и сложни за изпълнение партии, типични за стила на Росини.

Месецът в операта завърши на 30 януари с другото премиерно заглавие – коледната балетна премиера „Лешникотрошачката”. Красивата музика на Чайковски, интригуващата хоре-

ография на Желка Табакова и оригиналните ар деко костюми на модния дизайнер Геннадий Иванов – Гендони вдъхновяват балетистите за тази изящна, стилна и определено най-добра балетна постановка на варненска сцена през последните години.

Докато всички оперни и балетни спектакли се играят на Основна сцена с начален час 19.00, представленията на Драматичен театър „Стоян Бъчваров”, както винаги, се разпределят между Основна сцена и Сцена Филиал. След гастролите на номинирания в четири категории за наградата ИКАР „Ричард III” (23 и 24 януари в Пловдив и София), на 26 януари на Сцена Филиал се игра „Урбулешка трагедия” от Душан Ковачевич, режисьор Димитър Стоянов.

На 27 януари своята трета среща с публиката имаше най-новата варненска и първа българска постановка на комедията „Американска рулетка” от Александър Мардан, режисьор Костадин Бандутов. Премиерата на 17 и 18 януари доказа за пореден път богатия диапазон от средства, с които боравят варненските актьори в пресъздаването на актуални сюжети от съвременната действителност.

Два бяха спектаклите на Основна сцена. На 26 януари гостува Пловдивският Д Т „Н. О. Масалитинов” с „Детектор на лъжата” от Василий Сигарев, режисьор Красимир Ранков, а на 31 януари „Педна точка или Ръбовете на кръга” по В. Шукшин, Д. Хармс, М. Жванецкий, режисьор Александър Илинденков предложи за пореден път две различни, забавни и не съвсем, интерпретации на една и съща житейска ситуация.

КИЛ

РУСКА ДАСКАЛОВА ПО ПОВОД ЕДНА НОВОИЗЛЯЗЛА КНИГА

„РАЗИГРА СЕ ЧЕРНО МОРЕ” – 101 български народни песни за морето, съставителство и предговор Анчо Калоянов, Издателство „МС ООД”, Варна, 2011 г.

Пред мен е сборникът на Анчо Калоянов „Разигра се Черно море”. Похвално е, че в българската книжнина се появява още една антология с български народни песни за морето. Тя, обаче, НЕ Е ПЪРВАТА, както авторът подчертава в предговора си. В него той споделя следното: „... „Морската” тема в нашите народни песни има неколцина радатели, изследвачи, поети, белетристи, но предлаганият сборник е пръв опит да видят бял свят вкупом най-представителните от тях”. Тук е мястото да напомним на автора, че преди повече от 10 години /2000 г./ самата аз съставих и издадох сборник със СЪЩОТО ЗАГЛАВИЕ – РАЗИГРАЛО СЕ ЧЕРНОТО МОРЕ! В него са поместени над 100 български народни песни за морето. Редактор на книгата бе уважаваната варненка Лиляна Ставрева – доктор на филологическите и педагогическите науки. Излизането на тази антология предизвика широк отзвук сред варненската морска и културна общественост. За това свидетелстват няколко отзива в местните вестници – Народно дело, Черно море, Черноморие, Морски вестник и др. Вестник „Черноморие” от 18 септември 2000 г. писа: „...Сборникът видя бял свят с помощта на Община Варна и ООД „Делфин - 1”, естетското издание е на Варненската издателска къща „Морски свят”. На представянето на сборника, организирано от Община Варна и Сдружението на варненските писатели, професор Елка Константинова направи обширно експозе, като изтъкна при-

носния характер на такова издание, обогатило нашата книжнина с малко известни, или съвсем непознати народни песни, посветени на морето. Друг варненски вестник – „Черно море” – в броя си от 13 август 2000 г. помести отзив на Катя Бакърджиева, която подчерта достойнствата на моя скромнен труд за популяризирането на тази част от българския фолклор. С подобни оценки излязоха и други автори от Варна, а журналистът Аврам Аврамов направи специално интервю с мен.

Без да проявявам излишна скромност, бих искала да подчертая, че сборникът, който издадох преди десетина години, бе приет изключително радушно не само от пишещите събратя, но и от широка читателска аудитория – ученици, студенти, учители, краеведи и др.

Към съставянето на тази антология аз пристъпих след дългогодишни дирения. Много песни с морска тематика открих и записах от сборника на братя Миладинови „Български народни песни”, издаден в Загреб през 1861 г.; от сборника на Панчо Михайлов, издание на Щипското благотворително братство в София през 1924 г.; от сборника на Васил Стоин „Български народни песни от Източна и Западна Тракия”, издание на Тракийския научен институт от 1939 г. Най-голяма роля в моята издирвателска работа изигра сп. „Морски стоговор”. Сред сътрудниците на списанието, занимавали се с тази проблематика, аз открих един много достоен и извисен човек – учителят Емануил Мутафов. Самият той е бил привлечен от темата за морето. Още в началото на XX век публикува статии и народни песни в сп. „Морски стоговор” в специалната рубрика „Морето в българските народни песни”. Освен събирач, той се проявява и като задълбочен анализатор на тези песни, търси връзката им с душевността на българина, с неговото битие, значението им за съхранението на българската памет. Той смята, че тези песни по нищо не отстъпват нито по идейност, нито по художественото оформление на песните, посветени на полето и Балкана. Мутафов участва в научен спор с флотски офицер от Варна, който твърдял, че българинът се чуждеел от морето и никога не е бил свързан с него. Влизайки в спор с офицера, Мутафов представя 20 народни песни, чрез които доказва тезата си, че морето е не само средство за препитание, но и обект на творчество. Българинът изпитва строгочопитание към морето, той го и обича силно, стреми се към него, възхищава му се и затова го обесмъртава в песните и преданията си. Именно той – ЕМАНУИЛ МУТАФОВ Е ПЪРВИЯТ ИЗСЛЕДОВАТЕЛ НА БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ, ПОСВЕТЕНИ НА МОРЕТО! Това трябва да се знае от всички, които пристъпват към тази тема! По-късно неговият син Иван Мутафов продължава делото на баща си, като издирва още десетки песни и така техният брой надхвърля двеста. Сборникът е готов за печат през 1957 г., но за съжаление, все още не е издаден.

Мисля, че като даваме разумна сметка за делата си, не трябва да превъзпяме своите постижения. Това отправям като послание и към г-н Анчо Калоянов. Ако се беше запознал по-задълбочено с публикациите, посветени на морето и нашата народна песен, той би забелязал на всяка цена и сериозните статии на Е. Мутафов и моята скромна книга. Не съм сигурна дали преднамерено е пренебрегнал други автори, но незнанието не е оправдание! Без да отричам приносния характер на сборника му, считам, че нямаме моралното право да загърбваме миналото, но сме длъжни да го опознаем, изучим и с него да продължим напред.

От стр. 1

на на човешката болка, над всичко се налага образът на любовта като триумф на живота. В обемистата за нашите мащаби любовна антология светът на явленията в цялата им чувственост се реализира чрез непрекъснатото сблъскване и успоредяване на различни вътрешни течения, на съкровено-лиричното и жизнено-съдбовното с ироничното несъответствие, леко игровото и неочакваното. Любовта е въздигната като единственото чувство, което може да ни измъкне от нарцисистичните ни самоизмами. Машабният и амбициозен по своя замисъл проект на поета може да се прочете и като наръчник за оцеляване в сложния, все по-брутален свят. В тези размишления се усеща не само големият естет, който умее да цени ежедневните тревоги на душата – сънища, питания към самия себе си, към изконно човешкото, към нежността, любовта, доброта, тайната, към тревогата на човешкото сърце, не само мислителят с необичайно висока култура, но и големият Поет с неговите озарения, резки избухвания, ослепителни образи и пророческа страст. В любовната благосклонност лирическият човек на Валери Станков усеща как през високите прозорци топло навлиза Божията светлина и сякаш дверите към бреговете на вечността ей-сега ще се разтворят – като че ли, както във вярванията на египтяните, лодката на Слънцето вече е готова до брега и очаква само да се оставите приливите на любовта да ви пренесат в света, който ние наричаме „оня“, „отвъдния“, защото в нейното „отвъд“ пространството и времето, същата на влюбените винаги се сливат в едно и за разлика от тук, им е позволено и трябва да останат съединени навеки, сродени за вечни времена.

В „Аутопсия на зимните миражи“, историята на героя се разгръща като парафраза на цялата гама от вариации върху любовно-еротичното, възникнали в контекста на философския интелектуализъм и естетизма от класическите първи десетилетия на XX век. Потокът на изповедта е изведен от сферата на индивидуалния психологически опит в света на идеите и представите. Този ефект е постигнат чрез насищането на субективното пространство с постулатите на интелектуализма и естетизма и чрез активността на коментиращото авторско присъствие. Авторският глас постоянно въвежда културни и литературни реминисценции, посредством които поетически преосмисля фундаменталните категории, изграждащи смисловото пространство на човешкото съществуване – вина, грях, отговорност, избор, изкупление, цел, разкаяние, спасение. И – разбира се – любов! Поезията му изразява бурния и страстен динамизъм на човешката природа. Човекът се откъсва от всякакъв устойчив бит, престава да води узаконено съществуване и преминава в друго измерение на битието. Изпипана естетически, поезията на Валери Станков в „Аутопсия на зимните миражи“ изглежда просторна и богата, „направена“ с вкус, с култура и с внимателно „движение“ в играта между съвремие и традиция. „Аутопсия на зимните миражи“ е книга, в която протагонистът постига метафизична пълнота на съществуването, а любовта разкри-

ва стихията си на опрощение, прозрение, на вяра без доказателства. Истинската любов е такава само когато е готова на саможертва. Жената е Божията милостиня сред разчленения от неведоми построения свят. В нейните очи се оглеждат допадните светлина, леещи се в мрака на „отдавна изтичащото време“ и оживяващи извътре множество човешки монади, семена, неразтворими естества, капки мъжки тамян, които се разпукват ненадейно, първични атоми, увлечени в сражения, схватки, ръкопашни боеве между неизброими срещи и раздели.

Човек не обича съдбата. Той може да се ужасява от категоричността и неотменността на нейните решения, да се примирява с неизбежността или дори – като стоиците – да се опълчва срещу нея, но не и да я обича (и което е същото – да я ненавижда). В духа на най-добрите традиции на литературното съпричастие 2011 г. предложи един благороден жест на Владимир Стоянов – усилията му около събирането и съставителството на посмъртния сборник със стихове на **Фикри Шукриев „Търся ви насън“**. Приживе Фикри, както всички го наричаха, успя да издаде единствено цикъл стихотворения в поетическия сборник „Девненско ято“, в който със свои творби участваха още трима автори – Иван Ставрев, Атанас Коев и Сашо Серафимов. Преди да

вешкото битие. Неслучайно в човешкото творчество Бердяев виждаше «искрата божия», продължение на божията творческа същност. Последната поетическа сбирка на **Владимир Стоянов „По водата ли писах“** доказва, че успоредяването на лично изстраданото с формите на естеството не е увлечение, а овладяна и контролирана стратегия; така стиховете не свеждат образите си до експонати в някакъв поетически музей на изчезващата фауна, а ги подплатяват с метафорично дъно и ги превръщат в код, чрез който да говорят за други неща. „По водата ли писах“ грабва читателя още в началото с многопластово пресъздадения образ на един творец в светлината на изпитанията на човешката отговорност не само в контекста на личния живот, а и като проблем на обществените вълнения, на трудната и несравнима мисия на Поета. Рационалистическият титанизъм на Владимир Стоянов заслужава специално изследване. Но още тук може да се отбележи, че убедеността на поета в могъществото на човешкия разум, стремежът му във всички случаи да търси най-напред разумните основания на нещата в света е основан не на последно място върху идеята за разумната душа като изчерпателен аналог на цялото битие. Изправен срещу слънчевите кръстове между горната и долната земя, в мига,

изчезва, заместена от неясните и оспорими сурогати на модерността. Ние сме моралната сила на божията страдание и подобно на него трябва да носим като кръст отговорността всекидневно да изпитваме в собственото си. Аз едно хубаво, безкористно чувство, милосърдие, любов, милост. Словото на Димитър Калев в „Етер“ е слово с магическа сила, което се превръща в непосредствени морални импулси до мига на одухотвореното тръгване... Поетът умее безпогрешно да прокарва силите на съзнанието си през настоящето на своето сърце, защото още древните школи учат, че човек не може да познае живота на другите хора, докато не познае своя живот. Животът е резултат на Любовта и където „функционира“ това чувство, там е животът. Останалото е само „красиво погубване“ „да се чувстваш жив само в позата си“:

*Огледалничии, преобръщаи се,
преобличаи мускулите си наопаки –
все едно сам да си похлопаш
и сам да посрецнеш завръщането си.*

Смяната на смисловите функции обхваща и промените в сферата на лирическите послания (а те са толкова ясно доловими!) – сблъсъците и успоредяването на различни вътрешни течения, на съкровено-лиричното и жизнено-съдбовното с ироничното несъответствие, леко игровото, безлежите на една променена оптика, при която значително-

ВАРНЕНСКАТА ЛИТЕРАТУРА – ОТБЛИЗО

увисне твърде млад „между черно-зема и небето“, поетът свърза винаги живота и надеждите си с гр. Девня, където, според собствената му поетическа изповед, го води „пътеката на хляба“. Дълго прикът-ва тайно писателския кръст, защото беше достатъчно горд да обича себе си и своето дело повече от просешкия хленч и достатъчно силен да се възмogne и да презира трудностите на своето време. Благодарение на сборника „Търся ви насън“ Владимир Стоянов не само успя да запълни празнината от липсващите думи на Поета, но и да възстанови една исторически сложна се несправедливост – да припомни словото му „като сълза, като упрек, като покание...“ Свидетел съм колко дълго носи поезията на Фикри Шукриев в сърцето си Владимир Стоянов, и как старателно, с благоговеее се радваше на всяко новооткрито стихотворение. И не би могло да бъде другояче, защото досегът с филигранния език, превърнат в изкуство от Фикри, мистифицира изкуството във възплъщение на душата на пишещия, своеобразна *anima* на текста. Четирите раздела в книгата – „На себе си приличам“, „Нестинарски танц“, „Кръв на кокиче“ и „Смее се доброто“ представят в смирение, органичност спрямо смисъла, завета на Фикри за жертвено служене на изкуството. Защото по думите на Канети „моралната квадратура на кръга е в това, как да продължаваш да живееш и да не си победител в един свят, където за победените няма място...“ Книгата има и друга цел – текстовете на девненския поет безрезервно разчитат на един напрегнат и внимателен читател и ни подканят да мислим, аналогизирайки с тежестите на чуждия опит.

Разумността, способността да обозреш мислено целия свят е действителен конституент на чо-

в който се пресрещат съкровеното и споделеното, интимното и социалното, биографията и историята, той слива в словото си заедно разказ, образ, съмнение, предчувствие. Това е поезия, която е открила своя Бог – думите („в корена на думите се крие болка“) - и стоически понася съдбата да преболедува цялата болка на този свят. С вярата на пазител на древни тайни, поетът подема жив, съзнателен, открит разговор с предходниците. Всяко стихотворение разговаря, спори, размесва конфликти, гласове, като на всеки е дадено правото на собствена позиция. Понякога словото прави резки завои, сменя неочаквано гледната точка: нагоре в пространството или назад във времето, за да покаже абсурда на днешното. „По водата ли писах“ е емоционално ангажирана книга, възторжена, смиряваща и просветляваща. Има нещо светло и аристократично в тази поезия, разкриваща свободния дух, който има силата да бъде себе си, притежава възможността да се осъществява в която и да е реалност. Събирайки по брега на живота блестящите фрагменти от миналото, Владимир Стоянов с много поетическо вдъхновение, страх и тревога подрежда късче по късче описания, спомени, образи, случайно изгървани думи... едновременно заложник на вечността и пленник на времето.

Истинската литература има не толкова книжни източници, колкото се подхранва от интуициите на живота и за живота. Книгите провокират тези интуиции, понякога в посоката на техните идеи, но в повечето случаи в посоката на вътрешния опит на онзи, който ги чете. В този план последната, пета стихосбирка на **Димитър Калев „Етер“** е най-автентичното възплъщение на онази изящна класичност, която безвъзвратно ни напуска и

то и незначителното, изотеризмът и вътрешната дистанция на овладяна емоционалност служат като преграда срещу света на „илюзорната раздумка“ и нерешимия въпрос „кой е демон и кои са хора“. Срещата на различни смислови и езикови пластове лежи в основата на игровото начало, освобождаващо от граници и задръжки и възплащаващо в човешките възможности непосредствено да се познава „звездния“ аспект на Слънчевите мистерии – тайните на Духовния космос. Тревогата за бъдещето в „Етер“ е освободена от историята, от усещането за мига тук-и-сега като миг-преди-края, тъй като възможността на тази диалогичност е гарантирана от една очевидност за потопените в нея – от живота. Биващият в този диалог, приобщаващият към живота Дух, не е даден външно като някаква скала на съизмерването, а е жив именно в диалогизиращите или в провокиращите този диалог.

Човекът съществува в ситуации и би било лицемерие да се твърди, че е способен да ги очертае изцяло. Напротив: той осъществява себе си тъкмо със средствата, зададени от тях. Духовният човек се изразява в езиковите формати на своето време, с носените от тях съдържания, питания, тревоги. Стихосбирката на **Добрин Паскалев „Прощката на вековете“** – също благороден жест на Сава Василев, както и Димитър-Калевата „Етер“ – е от онези аморфни, свободни от строгата систематичност, дълбоко изстрадания, имплицитно или експлицитно полемични, умерено реторични книги, търсещи синтеза на прозрението на философа и блясъка на поета. Една чудесно издадена книга, албум от мисловни картини, сътворени с чувство за мяра, метафорична дисциплина и поетически стил. Темите са обговорени като

въпроси и отговори, но във всички случаи, отляти в стихове, те са твърде авторефлексивни, затворени между страха от „бездарното“ и „безродно“ време, в което живеем, и оптимизма, че думите ще ни спасят и ни е нужно само нещо много малко – да изпълним деня си със обич. Стиховете на Добрин Паскалев са дълго носени и изявени в артистична игра със словото в друга равнина на възприятията, където отечеството и паметта са най-фундаменталните човешки понятия. Поетът страстно ни внушава, че има една степен на безсъние, на терзания, на травматични въпроси и патристична преданост, отвъд която личност, род, народ се разрушават. Книга, която ярко, но ненаатрапчиво демонстрира литературна култура; цялостното тяло на стихотворенията успява да удържи единния смисъл, за да се усети равномерната плът на поетическия изказ без метафорични свръхконцентрации и смислови разреждания. Използващ активно митологични метасюжети (Овидий, Август, Нерон) в техните съвременни идейни пресрещания, Добрин Паскалев умиротворено разказва за своите истини за живота, за човешката екзистенция, за света като прозирност и загадка. Ето защо написаното в нея не може да не се прочете с голям интерес. То няма как да не развълнува нашата съвест, онова в собственото ни съзнание, което упорито търси на свой ред истината и пак истината. Автобиографичните му текстове, изповедта, особено когато е направена сред един драматичен живот, са изключително ценен документ, дори и само със споделената идея, че е омерзение да живееш престъпно сладко в себе си чрез думите за другите – не с мисъл за тях, а в мислене и заради тях. С лице към изживяното, поетът не крие страстта си да бъде винаги там, където се зараждат истината и надеждата, където е най-трудно и най-рисковано. И където може би ще бъде най-верен на себе си.

Космическата мистерия, в която се разгръща човешкият живот, в която е «поставена» човешката природа, в своята същинска философска дълбина се състои – нека го повторим – във вписаността на тази човешка съдба във вечния онтологически антагонизъм – една постоянна страст и устременост на «нещата». В тази първа част на годишния преглед на литературната продукция във Варна се надявам в търсенето на художествените постижения да не преобладава идеализирана предметност... Та нали цялата история на човешката култура не е нищо повече от упование в сенки, и в търсене – без намиране. Всеки нов модел е смяна на кода. А в нов код се сменят не особености и механизми, променя се самата сърцевина, вертикалата на съществуването: отношението между Историята и Човека.

Не се притеснявам, защото – в края на краищата – въпросът е не толкова в това, рано или навреме ще бъде казана истината, колкото в това, тя да бъде казана.

Ала ние не трябва да забравяме, че радикалността на една критика зависи в крайна сметка не само от личната смелост и прозорливост на критикуващия, но и от оня смислов общосветогледен хоризонт, от който се води полемиката.

(Следва)

Доц. д-р ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА

ДИАБОЛИСТЪТ СВЕТОСЛАВ МИНКОВ И НЕГОВИТЕ ЛИТЕРАТУРНИ УЧИТЕЛИ

Диаболистичната (от итал. дяволска, сатанинска) проза, която наричат също страшна, черна или готическа, възниква в Англия в края на 18 век (Х. Уолпол, А. Редклиф, М. Г. Луис, М. Шели), а по-късно, макар и модифицирана, се налага в Германия и Франция и има твърде много дорпирни точки с романтизма. Английският вариант на тази проза е по-малко мистичен и често редуцира ужаса до депресиращия образ на един мрачен свят, където владее сляпата сила на материалното и човекът е роб на вещите. Сред готическия декор на средновековни замъци се води добре известната борба за имуществени интереси. Немските романтици пък показват вкус към мистичния диаболизъм, наложил се като реакция срещу рационализма на късното Просвещение.

Диаболизмът на получава свое място върху картата на жанровете в българската литература през първата четвърт на 20 век с дебютните изяви на Св. Минков, Г. Райчев и Вл. Полянов. В отличие от повечето му западноевропейски предшественици, българският диаболизъм се оказва свързан и обогатява панорамата на онези нови за националната художествена практика прозаически форми, които служат на наложената от „модерното време“ тенденция за скъсване с респекта пред традиционно реалистичната линия в литературата и налагат други естетически модели. Списанията и вестниците, които предоставят страници си на диаболистите „Хиперион“, „Златоро“, „Изток“, „Стрелец“, „Сила“ и др. са с повече или по-малко авангардистки претенции, играят определена роля при

формирането на модерното художествено съзнание.

Изобразяваната в творбите на нашите диаболисти действителност излиза извън границите на рационалното, нейно съдържание е имажинерното, духът на интуицията и предчувствието, на суеверието и магията. Населяват я чудовищни двойници, демони и привидения, жестоки престъпници и ерото-мани, хора с тъмна и тревожна психика, болни души, склонни да ирационализират битието, измъчвани от чувството за неговата привидност и несигурност, търсещи вечността извън тенния свят на човека, в нещо трансцендентно. Единодушно избрани от българските диаболисти за техни литературни патрони са австрийските неоромантици Г. Майринк и Х. Х. Еверс – и двамата световноизвестни майстори на ужаса, при това Майринк е едно от забележителните явления в австрийската литература. От немските романтици те са наследили представата за Безкрайното, където властва магията на ирационалното, както и отношението им към чувствата и интуицията като висша проява на човешкото.

Особено упорит привърженик на диаболистичната философия е лидерът на нашите диаболисти Св. Минков. Той не се уморява да предлага нови и нови белетристични версии на идеята за призрачността съществуването, за живота-сън и в тайната власт на трансцендентното. От теоложката реторика на „Аз и непознатият“ до мрачния ирационализъм на „Заключени“ и „Игра на сенките“ във всички негови „страшни“ разкази личат мистичните озарения на мага Майринк, с който българският пи-

сател поддържа личен контакт още от времето на следването си в Германия. От водача на австрийския неоромантизъм той възприема идеалистическия мироглед, схващането на земното като символ на отвъдното.

Още като студент в Мюнхен, Св. Минков преживява своя разтърсващ досег с новия урбанизъм, с бетона и асфалта на свръхградовете утробна среда на самотата, отчуждението, бездушието и престъплението. В този смисъл диаболистичните ефекти в палитрата му не са само подражание на актуални чужди образци, а имат и своя психологическа подплата.

В разказите „Съновникът“ и „Полунощна история“ писателят защитава възможностите на интуицията и въображението като по-висш, абсолютен тип познание, противопоставяйки ги на чистия интелект, комуто са недостъпни дълбините на истинно съществуващото: „Въображението е око на душата. Чрез него ние виждаме отражението на невидимия свят. То е огледало на виденията и уред на магичния живот.“

В диаболистичната фантастика на Минков ирационализирането на битието, подкопаването на чувството за неговия здрав смисъл върви заедно с ирационализирането на времето. Времето е най-големият враг на човека. С демонично злорадство то отмерва ерозията на душата и тялото. Цяла галерия от странни образи на часовници, изпълнени в мрачен гротесков рисунък, ефектно внушават това. Тези образи акцентират априорния конфликт на човека с времето, неразрешимото противоречие помежду им. Те отключват поредица метафорични асоциации

за жестоката му диктатура над безпомощните човешки същества: часовниците държат човека „вързан здраво в усмирителна ризница“; циферблатите им гледат „озъбени със студената усмивка на череп“; стрелките разсичат дните на тежки и мъчителни часове... Движението на времето извиква у човека състояния на страх и угнетеност. Пред него той стои незащитен, гол и ненадежден в тенността си („Малвина“). Единствено в сънищата си би могъл да се изтръгне от жестоката му власт („Часовник“).

Взловещия реквизит на Светослав Минковите „страшни“ разкази до внушаващите мистичен ужас черни саркофази на часовниците стоят човешки скелети и шкафове със смъртоносна отрова. От магически огледала гледат душите на мъртвите. Зловещо зеят празни ковчези, погребални венци и кръстове търпеливо чакат реда си. Диаболистът Св. Минков очевидно твърде много залага на веществената среда, на излъчването на декора и винаги успява да изтръгне от него необходимия му мистичен ефект. В това отношение той е добър ученик и на американеца Едгар По, чиито творческа лаборатория е изучавал твърде внимателно, получавайки ценни уроци по създаване на атмосфера на ужас и тайна.

В „Малвина“ популярният диаболичен мотив „двойникът от демоничния портрет“ е надстроен с претенциозни импровизации върху изтъкваната от романтиците антитеза „изкуство действителност“. Напразни са усилията на героя художник да улови двърху платното образа на вечната красота и непорочност животът е не-

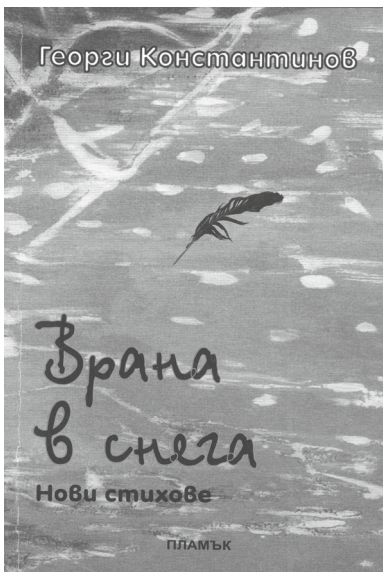
прекъснато опровержение на подобни усилия. Времето безмилостно руши и осквернява всяка красота. В отличие от своя австрийски кумир Г. Майринк, когото пръв представя на български, Св. Минков отказва да търси някаква психоаналитична подплата за фантастиката на двойничеството. В разказите му „Гост“ и „Синята хризантема“ двойниците са спиритуалистични фигури.

В последните си диаболистични книги „Игра на сенките“ и особено в „Къщата при последния фенер“ писателят повежда борба за българска диаволика и български „ужас“. Амбициран е да превъзмогне географския космополитизъм на досегашната си диаволика, подражанието на чуждото клише и въвежда в разказите си домашна фолклорна мистика и диаволика, приземява фантастичното върху български битов терен. Новият св. Минков е в известен смисъл Гоголев следовник. Той използва нещо от Гоголевия модел („Вечери в чифлика край Диканка“) за комична стилизация на фолклорни приказно-чудесни мотиви, опира се на Гоголевите похвати за шаржово пародирание на украинската народна демонология. Смеховите образи и положения в „Устрел“ например съвсем очевидно са повлияни от комичната фантастика на „Нощ преди Рождество“, където дяволът също краде Луната, вещица дои крава и т.н.

Времето прекарано в лагера на диаболистите в никакъв случай не е загубено време за разгръщането на бъдещия ярък сатиричен талант на Св. Минков. Там той открива и усъвършенства възможностите си в трудното изкуство на гротеската.

ГЕОРГИ Н. НИКОЛОВ

„ЖИВОТЪТ Е ПРИСЪДА ЛЕКА..“

но осмисляне на по-възвишени човешки ценности. Но, предупреждава Константинов,

*Ако не можеш
да обзидиш кон,
ако настиваш
от насрещан вятър –
недей пресича Рубикон.
От теб не става император.*

„Рубикон“

В тази книга авторът е маг, внесил интелектуално познание в тленния контур на човека. За да отведе тази смесица от биологично несъвършенство и духовна вечност в подножието на стръмен връх. На който Танатос очаква смъртните си гости в неизбежния кръговрат на поколенията. Ориста им е неумолимо предизвестна. Между началото и края, обаче, победно диша лъчезарният ореол на планетата. А ние кръжим върху му като мушци над разжарено огнище. И в новите стихове на Константинов търсим отговор на редица въпроси: „Съизмерима ли е личността на безкрайния Космос? Материята ли е наша религия, или духът? Трябва ли да отречем корените на земното пред ол-

тара на вечността?“

*Вселената е време,
пространство
и материя.
И в нея властва сила непозната.
Сега съм само
в нейното преддверие.
Кой – вместо мене – хвърля
Заревите на съдбата?*

*Как времето
ще стане на пространство,
което само духом ще измина?
И кой ме вика там,
в незнайното – отвъд чертата?..*

„Село и Вселена“

Струва ми се, че „Врана в снега“ е батална изповед за непокореното смирение. Картина за раждането, прераждането и спора със смъртта. Размисъл за мимолетната човешка същност, въткана в канавата на вечността. Внущение, че от хаоса на делничната реалност се раждат негаснени истини, оцелели в мрака на вековете: за любов, за привързаност към родното място и предците, за толерантност един към друг. За социалните закони, диктуващи поведението ни в трусове и катаклизми. За нежеланото отшелничество в съвременния обществен хаос, когато хармонията е само имажинерно понятие. Лирическият герой в сбирката, Човекът, е противоречива личност. Търсещ, оправдано съмняваща се, но продължаваща да крачи в димната омара на идващи години. Затова е убедителна пред читателя и му завещава своя ясно доловим пулс. Тя носи философията на спираловидно усъвършенстване към върха на историческия момент, в който се вписва нейното поколение. Превръща се в символ на земни тежки в поредния миг от вечността. Лириката на Константинов е освободена от политически пристрастия и мимолетна събитийност. Конкретиката ѝ се чувства в спомените на поета за родовата орис и посетени места из разни краища на света. За преживени празници, топле-

щи души с радост. Струи в задъханата импресия на завладяващи природни пейзажи. Отново се въздига към мъдростта на библейски истини в притчата за Авел и Каин, които неизменно са сред нас. Скрити в съвременни одежди, но с предизвестна драма между едноутробните братя. Редовете на „Ной“ подсещат, че след всяко начало звънят финални акорди за човешкото несъвършенство, а те пък съграждат зида на следващо ново начало. И астероидът не идва на земята като гост, а е коректив за язвите на обществото. В което крачи нереален хуманоид, унищожаващ всичко смислено по пътя си като своя небесен аналог. Остават живи само надеждите:

*Нищо,
че другите дремят
в домашен покой.
Ти бъди Ной.
И чакай вълната могъща.
Ако знаеш,
че идва потопът –
разруши
своята дървена къща,
за да направиш
лодка.*

Съвременен Ной ли е творецът в съзнанието на Георги Константинов? Несъмнено... Той руши вехти стереотипи с правото на мечтател, а спасителен негов сал са прозренията. Религия – заслуженият хляб. Извор на сили: земната твърд на Дунавската равнина, Балканския полуостров, континента Европа, планетата Земя, оповестени в „Когато падна...“ И любовта с цял на старо злато – уханен венец в градацията от човешки щения. Ясни внушения, достъпни за всеки. Чрез тях истинският творец винаги разбулва неясното бъдеще, защото то винаги ще започва с ароматния къшей. С бащиния праг и с първите интимни трепети. Прозирайки енигмата на предстоящото, авторът има право не само да мечтае, а да увеличи след себе си тъпи. Да чисти съзнанието им от

апатията, неверието, атавизма, политиканството. Като правоверен еретик да издига над сивата маса иконата на взаимна търпимост и доверие. На висок глас да шепне пред грохващите за светлина, вече изгряваща над тъмните облаци в повтарящ се до болка делник. Понякога, като награда за тегобите на проричател, творецът споделя пред нас горчивините в собствената си душа:

*Откривам днес
с огромно съжаление
един абсурд в съдбата
на нашата държава:
свободата
ражда в нас
егоистично отчуждение.
И само робството,
уви,
сплотява.*

„Уви“

Новата книга на Георги Константинов е лирична енциклопедия за митологемата, наричана „Човек“. Тя прилича на молитвеник, чрез който нашият брулен в проблеми съвременник намира покой. Сила да продължи напред и най-важното: оптимизъм. Награда, която малко автори у нас предлагат на читателите си. Оптимизъм-панацея, в която доброто и злото си дават среща, влизат в двубой, разделят се непримирими и търсят подкрепа в контурите на обществото. Докато прегръдката на смъртта сложи край на антагонизма. Тъжният завършек е начало на ново битие, лишено от страсти в измеренията на вечността. „Врана в снега“ представя Константинов като верен анализатор на човешката същност – динамична, трудна за разгаждане. И като ненапращив мъдрец. Доказал философията си за правото на хората да олицетворяват планетата Земя. А може би – и необятния Космос. Винаги съм твърдял, че лириката не се преразказва. Тя въздейства върху съзнанието в прочит и като гореща лава буди духовния ни взор. „Врана в снега“ носи по редовете си тази сила. Книгата метафорично ще оприличим като чаша с искрена радост, поднесена на чакан странник на прага на родния дом. След дълго, дълго отсъствие...

ЧОВЕКЪТ бе включил със шест-десетте, и сърцето му си позволяваше да фучи подобно Трамонтана. Вятър, идещ от Беломорието. Втурващ се през баири и поляни. Дирещ хора, фарове и морета.

Щом Трамонтана фукваше в коминия, Човекът се приталяваше в някой сумрачен ъгъл, из старинния уханен селски дом. Присядаше на колене. Па се вслушваше в себе си. Животът е краен, казваше си, Смъртта е безкрайна. Въобразяваше си, как всичко ще мине – заmine. Но, фученето в уши не мислеше да спре. И спohoждаше го – ката нощ. Тогава, изненадан от себе си, Човекът се молеше Богу. Ежедневните молитви забавяли всяка старост. Тъй пишеше в един дебел вестник, от който капеше евтинджийска политика, подкрепена с безсрамна порнография, и попреписани съвети за дълъг и щастлив живот. Човекът знаеше: „ут Старусть нимой ся избега“. Бе захвърлил вестника: „Перестройка – на нас ли?!“ Все пак реши. Опита и – улади му се. Прекалеше ли с молитвата – задрямваше. Занизваха се спомени. Недостижимите и пренебрегнати жени хукаха да го преследват. Човекът за лишен път намразваше своите някогашни, своите сегашни, своите всякакви жени. Припакши лудешки през неговото разхлопано сърце, всяка трамонтанна вечер.

Трамонтана харесваше да витае и руши. Да люлее зеленясалата църковна камбана.

Провесена с ръждясала верига в насрещния църковен двор; върху чаталест, излъскан от времето прът. Ако Църква би могло да се нарече схлупеният от веки Робски Божи Храм.

Човекът знаеше. Щом сърцето му започне да отглася ечащата камбана, часът е къде пет.

Отново припадаше в молитва. В главата му отекваше звън на камбана без език. Трамонтана не идеше ли, за да напомни за Времето на Времената? А Камбаната ехтеше, с пълния обем на това забравено от Бог, Цар и Власт, самоизпепеляващо се балканско селце.

Езикът на камбаната бе изчезнал, и Камбаната кънтеше от самосебе си. Баба Клиса бе притропаля врати и прозорци, да поплаче и разпитва. Да е видял някое цигане да се върти наокол? Не, Човекът не бе видял цигане. И, Баба Клиса, уж си тръгваше. Човекът бе открил езикът откъснат, рушнат о земи. Бе го прибрал да се не погуби. Беше възпротивил на Баба Клиса, што езикът на камбаната да бъде подменен с ръждив коларски болт. И без това вече нямаше кой да чуе нейния напомнящ зов. Освен може би Трамонтана. Мощен средиземноморски вятър, разнасящ от юг на север и обратно, недоловимите чело-вечески вибрации на селска камбана с варварски отнет език. Трамонтана грабваше, па отнасяше чак Мисълите на Човека. Занемарената камбана трепетливо огласяше надвисналата гробовна тишина над порутеното, до вдън ограбено, църкве. Насреди селце изоставено от последни старожители. Хукнали на гурбет зад граница. Дано прокопсат, че и държавата – покрай тях.

Камбаната проскърцваше, стенеше, ридаше и словом плачеше. Стон и песен за избрани, каквито Трамонтана търси, успява и – открива. Петдесетина завинаги зарязани къщи гниеха, гинеха, и разпадаха се. Из опустелите обширни дворове шураха мъртви и живи призраци. Готови да фукнат заедно с Трамонтана. Насилини да загърбят Място, Род, Ред и Природа. С тънка държавническа сметка – дано никога не се завърнат. Защото – О, Неразумний! – кому си

нужен ти!?!

В Клисе-Баир обитаемите къщи се брояха на пръсти. Пищна старовремска броеница, около порутен войнски паметник, над завинаги пресъхнала чешма с откраднат бронзов чучур, с разбити каменни корита. Тук; на някога целебно прашният, после отровно асфалтиран, днес напълно опустял, изровен от безкрайни войнски маневри кух селски площад; само преди дузина години се дипле-ха софри, виеха се хора, притропваха се дивни ръченици. Лумкаше тъпан. Надуваше бурузани бяскава униформена музика – от морето чак. Днес рядко някой пресичаше площада. Освен Баба Клиса, Човекът от Старата Къща, и някое Бездомно Псе.

Трамонтана харесваше да витае над пуст площад, около единствена Камбана без език.

Изтръгвайки неотразим гробовен стон. Да препуска на воля през дворове без вратници, низ плевници без фураж. Надвирайки чукари, върхове и висоти. Обмивайки със дъхави средиземноморски аромати малкия, нищожен, погиващ свят на забутаното втресановица варовикови планини някога прочуто чистичко селце. Пипвайки пряк път към Морето.

Човекът, зарязал занаята художник; успял да пребори единствено себе си върху безброй ухаещи на терпентин платна; си се шураше ден и нощ, из някогашния – до дъно прахоялсал обширен пращан дом. Натъпкал стаите с невидяни от никого платна. С книги, които рядко бе чел. С никога носени дрехи, раздавани на нахлуващите за набези роми. Самодоволни неграмотници, от сърце харесващи неговите странно искрящи платна. Платната бяха толкова много, а той така обезумял от игноранс, че по празници с тях разпалваха онзи огън на площада, върху който цигани претупваха с голи пети ръченици на кючек. Правейки се досущ християни. Истински нестинари – не бяха останали. Трамонтана не преставаше да навайква – кому е нужно истинско, когато би могъл да минеш със менте?

В НАСРЕЩНА ГРОХНАЛА КЪЩА, заедно с рояк уморено каканижещи кокошки, пърхаше престарялата Баба Клиса. Размахваща свезка ръждиви църковни ключове. Правеща се, че от Библия разбира, че Бъдеще предсказва. Проклинаща Времето на Времената, обезлюдило не едно село. Превърнало Вярата в обществено посмешнице, и най-долнопробен алъш-вериш. По празници Баба Клиса отключваше високите църковни порти. За да нагледа останалата без език чатал-камбана втресан огромния църковен двор, на затынналата до кубе в земята църквица. Ровена-преровена от обезумели иманяри. Всеки ден къде обед Баба Клиса прекосваше обширният тревял двор. Отпъждайки със злост глутниците подивели бездомни псета. Няколко килнати о земи каменни кръстове напомняха, че някога е имало и друго. Баба Клиса оставяше вратата на храма отворена. Трамонтана кротваше. От висотата на своя модерно остъклен старовремски чардак Човекът откриваше как, дълбоко в утробата на храма, лумва зърно светлина. Как Старицата се тръшка по очи върху пода. Как искрено се моли. Съсляпа надежда, Господ-Бог да я осени, че дано Социалното увеличи нейната Просияшка Държавна Пенсия. Човекът допускаше, как на Господ-Бог давним-давно е писнало да оправя закъсали държавни бюджети. И, свивайки рамене си, се кръстеше, докато ругаше: „Ну что делать – Ма-Ма-Та! Что надо сделать?!“ Баба Клиса не се надяваше на отговор. В кърмъз-

пластмасова кофа с миналогодишна Светена Вода, икономно загасяше многократно ползвана вошеница. Прибираше вошеницата в пазва. Па си я отнасяше дома. Преди двадесетина години, когато храмът все още не бе разграбен до шушка, а ведрото бе стогодишен ръчно кован калайдисан бакър, строгият районен пожарникар бе довтасал. Щото да му се подпише противопожарна декларация за персонална отговорност. Незабавно окачена с безопасна игла на ковьорчето над готварската печка. Че да я оплюят хубаво мухите. В църквицата Баба Клиса забърсваше от прахоял последни разбритани, па неоткраднати, резбосани столове.

Стократно се прекръстваше пред владишкия трон – броеше си – десет по десет. Качваше се по вита стълба. Внимаваше да не се пързулне. Навиваше-отвиваше бушони. Екологически съхраняваше бушоните; в харти-

БОГОМИЛ АВРАМОВ-ХЕМИ

ТРАМОНТАНА

Худ. Ивайло Евстатиев - Стреля

ена пазарска кесия с конопени дръжки, и отпечатана „Голътъ Мирлинътъ Мунроу“ върху ѝ. Потулваше кесията под дискус в притвора. Прекръстваше се за Бог да Прости, за здраве и успех. По-скоро пред несвещието на младостта, колкото пред недос тижимият Господ-Бог. Настъпваше непрогледен мрак. Вратата на храма проскърцваше.

Слънцето блесваше в очи. Старата жена спускаше ръка в джеба на орфана фуста втора употреба. Нахлуваше плажни очила от един лев. Щедро подарени от Чужденеца Джон. Минавайки покрай Старото Клепало, дрънваше го с ръждивия коларски болт – раз-два-три. Отново се прекръстваше. Бързешком преминаваше през някога величествените дворни порти. Заклучваше ги с катинар. Не преставаше да се диви и учудва. Защо аджеба, щом наближи, камбаната сама започва да говори? Бе учила до осми прогимназиален клас. За да се ожени. Бе чувала що е физика. За да работи. Казваше си: „Физика Бабам, Физика, но преди това Господ Бог!“

Някога денонощна стрелочница на недалечна товарна гара. Предвидливо закрыта, че да не руши сънищата на все по-плътното заселващи се чуждоземци. Бе запитала кротко. Бяха ѝ отвърнали насмешливо: като им трябва на Чужденците, да си купят и пуснат влак. Не е да нямат пара – имат! Сега е криза. Именно тогава, Баба Клиса бе разбрала, че е голям кеф да се свиват безпомощно рамене. Бе запитала от прага на стрелочната, преди да я запечатат; кога не е било криза, от как е живнала за Европа тази шумнала земя? Бяха ѝ отвърна-

ли: „Гледай си работата, значи, не се набърквай в глобализмата – значи!“. Последвано от кризисно свиване на рамене, което тя съвсем хареса. Завръщайки се след черкуване у дома, Баба Клиса свиваше глобалистически рамене, па лягаше да си отспи. Щом Господ-Бог не иска да я чуе, та пенсията ѝ да стане осезаема. Всичко това Човекът наблюдаваше, докато се опитваше да вае, от високия остъклен чардак. Всяко излизане на Баба Клиса до Църква и обратно го развеселяваше. Оглеждайки; Селото, Къщата, Пустите Улицы, Рухналият Паметник, Зеленясалата Пресъхнала Чешма с натрошени корита, Голите Мермерни Хълмове населени с врани; с мощен китайски далекоглед за четири лева и деветдесет и девет стотинки; Човекът бе започнал примирено да свива рамене. Казваше си: Без значение, без никакво значение. Без да допуска, че малко по малко и той се превръща в глобалист. А Трамонтана витаеше наокол, готов да го грабне и отнесе със себе си.

БЪВ ИЗЦЯЛО РЕКОНСТРУИРАНОТО Възрожденско Училище-Читалище-Светиня; продадено на чужденец от далновиден кмет, дежурящ пред бакелитен телефон с батерия и манивела, през девет села в десето – кое по-точно никога не се разбира; край басейн с димяща минерална вода, в компания на две безумно усмихнати мулатки и телохранител с автомат; пъшкаше с лула в уста Чужденецът Джон. Сутрин, обед и вечер, над басейна екваше мелодичен гонг. Баба Клиса свиваше рамене, па скокваше пред дома. И кълнеше котки, кучета, пилци и мисирци. Гонгът ѝ напомняше старият гаров механичен звънец, откънат от циганята и продаден за пиво. Човекът бе плавал с кораби. Знаеше що значи подобен гонг. Подсещане за закуска, обяд и вечеря. Обед и вечеря ли? Понякога, и това му се случваше. – Но, какво значение, - казваше си – какво значение ...

И нагъваше корав градски хляб от миналия месец. Всеки петък, пред домът на чужденеца, спираха мощни всъдходни коли. Чужденецът Джон скачаше в някоя от тях. Колите отпращаваха. В планините ехтяха изстрели. Чужденецът отстрелваше по някой звяр. Колите го връщаха край басейна. Чужденецът Джон лично предаваше на Баба Клиса отстреления звяр. Наричайки я нежно „Май Хъний Маман – Ба!“. Че жената да се чуди – да се мае, що да отговори. Бе имала по руски отличен; и как се изключва стрелочната стрелка, ако влакът излезе из релси – също отличен. Руски бе ползвала само веднъж – за да се задоми. Затова отвръщаше: „Харашо Бабам – очень харашо на Маман!“ При което Чужденецът Джон, както и да бе изморен, се заливаше в най-искрен аристократически смях. Всичко това Човекът надживяваше от висотата на своя си чардак, с примирение, бедняшка насмешка, досада и тъга. Без да престане да отправя молитви Богу. А Господ-Бог не пропускаше да му се отблагодари: чрез баниците на Баба Клиса; чрез някое пръстено гърне тас-кебап в добавък. Неотдавна Човекът се беше усетил. Вече се моли не единствено за себе си, но и – за Чужденеца Джон. Беше си казал умислен: Без значение – аха!

ЕДИН КЪСЕН ЛЕТЕН ПОДИРОБЕД; когато нощните призраци търсеха Трамонтана за

да фукнат заедно с него към Морето Темарин; на площада под единствения телефоноелектрически стълб, облепен с избеляли некролози; на който денонощно премигваше прегоряла луминисцентна лампа, над

овеки заглъхнал високоговорител; спря огромен бял джип. От него изскочи изискана жена в бяло. Трескаво отвори бял мобилен телефон. Появи се Чужденецът Джон придружен от бодигард в бяло. Бодигардът се провикна. Баба Клиса се разтича с връзката църковни ключове. Жената в бяло, чужденецът и Баба Клиса потънаха в църковния двор. Бодигардът се замота около колата. Подритвайки гумите. Надничайки под нея. Оглеждайки се привидно немарливо – иначе съвсем зорко. Всичко това Човекът видя в стъклата на своя нов китайски далекоглед, от висотата на чардака на своята си пращанова къща – негов си личен доброволен затвор. Въздъхна. Сви рамене. Коленичи пред Сребърната Божия Майка, но молитвата не потръгна, и той го отдаде на онова, което винаги му бе липсвало. Така наречената Вяра-Истинна. Разтутка се насам-натам, готов да възпее видяното върху платно. Ала платното се оказа прегоряло; боите окостеняли; станокът прояден от червей. Застина пред прозореца в улах. Бодигардът отнасяше в Домът на Чужденеца църковната камбана. През разтворените прозорци Трамонтана се втурна разярен. Престанал да се моли Богу, напомнящ звука на старата камбана, Човекът притвори болезнено очи. Когато Баба Клиса дойде да помете и нашета се разбра, че Човекът е за лекар. Бе опръскал под, триножник, палитра и платно, с потоци никому ненужна кръв.

НА СЛЕДНИЯ ДЕН, натоварен със седмичния гюм, млекарят от съседното Копаница похлопа на вратата на човека. Млекарят бе изхвърлен от работа научен работник, прихванал занаят от бабалък. Безкрай доволен, че повече не се занимава с Космос, ами рине фъшкиите на повече от две кози.

– Нима не разбра? – избълва Млекарят. – Не Църквата – Селото се продаде!

Млекарят остави пластмасова туба с мляко в краката на удивеният Човек. Пипна парата

в шепи. Изтрополи по стълбите към двора. Яхна своя новичък мотор със кош. Отпращи и изчезна.

Трамонтана препусна по-гневен от всякога. Тази нощ Човекът не успя да заспи. Все скокваше, все се заслушваше за звън от Камбана Без Клепало. Такъв нямаше. Щом над

Балкана трепна зарево, а Трамонтана кротна, Човекът пресече площада. Следи на мотоциклет сечаха отпечатъци от джип. Вратите на църквата зееха. Ключът стърчеше в изоставен катинар от бронз. Камбаната я нямаше.

– Бих могъл да ударя една Камбана – за последно, - изрече Човекът гласно.

Погали веригата и чаталестия кол. Как така купил цялото село, каза си, как така – с църквата и гробището, а само мен' изтървал – не купил? Не искам аз тъй, ако купува – да купува наред! Обърна гръб на Имот, на Църква, на Камбана и Село. а скитащите кучета зинаха срещу му. Продължи нанавън, към върха. Предстоеше пропаст. Щом я достигна, приседна. Тъжно се разсмя. Трамонтана побеснял се развихри.

– По Дяволите! -изкрещя загледал в лъгатушешката по дъното на пропастта мързелива река. – Бизнес като бизнес ...

До гърдите си притискаше Езикът от Църковната Камбана. Е, каза си, една разкомплектовка в повече – що от туй. Надигна се, па с нечовешки вой захвърли в Реката Древната Свещенна Църковна Утвар. Повлече се обратно към Дома, спокоден от Мисъли за Края. След него оставаха пестеливи капки кръв. Спря. Загледа се в тази единствена човешка пътека, а Трамонтана фукна, обгърна го, приобщи, грабна – и отнесе.

23.11.2011

ИВАН КЪОСЕВ

BONJOUR TRISTESSE *

Здравей тъга – отново пак сме заедно,
привързах кораба към Кея на мъглите,
измъкнах се от трюма като пес...
- приключи плаването в Архипелага
на мечтите.

Оттук нататък вечно ще съм тъжен
- от този миг до свършека на дните
и колко всеотдайно си омъжена
ще ми напомня остро болката в
гърдите.

Ще легна във тревата и... ще чакам
на тоя бряг порутен от очакване
да се измъкне като пес душата
и мъртъв – да се сгромолясам в Ада...

* *Bonjour tristesse* – „Добър ден
тъга”: първият роман на френската
писателка Франсоаз Саган (1954 г.)

ДЕВЕТАТА ВЪЛНА

Бездуховност? Че какво от това?
Слушай чалга и пий си ракията!
В деколтето на певица една
на жена си сложи проклетията...

С фолкзвезди и звезди от екрана,
с екшъни, порно и шоута – микст
забрави за душевната рана,
да не ти пука от игрек и хикс!

Тук, на нашия бряг е така,
ругатни – наместо проклетия...
Със деветата морска вълна
ще достигнем не бог, а рогатия.

ON MOURRA SEUL *

Пак есенни листа покриха парка.
Вървя по тях, подритвам ги небрежно
и във сърцето неизбежно
пониква есенната ми тъга.

Да, виждам я – отсреща
се мярна безутешно
ефирната ѝ дреха
между сиротните, печални дървеса.

Сърцето уморено се задъхва.
от космоса студено лъхват
отвъден вятър
и безкрайна пустота.

И колко жалки, колко смешни
изглеждат грижите ми днешни
и тяхната
безплодна суета.

Ще се умира сам – това го зная,
но в сетния си миг – накрая
душата ми ще начертае
с дъха си твоето лице.

А после...
все едно дали към ада или райа
ще полети в безкрая
и там да те извае
със безтелесни, влюбени ръце.

* *On mourra seul* – *Ще се умира сам* – мисъл на
френския философ Блез Паскал - бел. авт.

ИВАН ЕДРЕВ

ПОКАНА ЗА ВЕЧЕРЯ

На Симеон Илиев
Молитвен кръст:
Самопокана за вечеря.
Меню:
Студена тишина от вчера,
която бавно той преглъща.
А мисълта
бръмчи - муха една и съща,
в затворената стая.
Седи той,
с поглед към вратата или рая.
Човек -
от хляба осветен - по-сух,
посланик на Светия Дух.
Оставя на прозореца трохите.
Дано смъртта глада си да засити.

ЕСЕН

Мълчи, небе, мълчи,
от мъдрост натежало.
Плачи, земя, плачи,
за нараненото си тяло.
И за дълбоките бразди
по моето чело.
Страдание, ти победи.
Добре дошло!
Заспи, небе, заспи,
на отмалялото ми рамо.
Търпи, земя, търпи!
За ласки пролетни е рано.
Дори
да не изгрее слънцето през март
и да не чуеш песен птича,
в ръка със стръкче минзухар,
земя,
пред теб ще коленича.

СТАНКА ИВАНОВА

ВОДА

Ехтеж на камбана от вятър отнесен,
мистичен миг несъстоял се като сън,
пресъхнало аязмо и без боички есен...
Не искам за тебе това аз да съм!
Не искам дори да ти бъда дъга,
детска рисунка в небесната страница
красиво да блесна щом секне дъжда
и с първия вятър да тръгна...
Измамница.
Езическа сила от камъче в синьо,
не връзвам по теб за късмет и хаир,
и щеш-не щеш, вярвай, не ща да съм
вино,

наклаждало огън на грейнал баир
Вода нека бъда, течаща по склона,
на стръмните мисли в усойния ден,
поройно да мия отвесни наклони
от спомен за всички жени преди мен!
Да стигна до устните – езеро тъмно
и с шум да се влея на бистро течение,
и ти да сънуваш на лакът от съмване
как пиеш ли, пиеш като за спасение!

ИСТОРИЯ С ВРАБЧЕ

Юли, а дъждът студен и ми горчи.
Четири ли са посоките се питам,
като ме пробождат в сто страни стрели
и в съня си само спомени разплитам.
Свределите бавно ми въртят душата,
слънцето се буди, мене ми се спи,
а е юли – златен, лумнали цветята,
или както казвам – любимите дни.
Една жечка дума лошо ме опари
и тъй като тръгна дълго ме боля,
докато усетя осъмнах в пожари,
а в съня ми няма и капка вода.
Гледай позитивно! – от умните знам –
ето правя опит и ще го повторя,
в двора съм във пет, цветно като в храм,
с едно врабче мъдро тихо си говоря.
Наивно проплаквам, че боли душата,

че преглъщам сълзи, всичко ми е
криво...
Гледа ме врабчето, глади си перцата
и във унес пее: Но нали си жива!
Хайде, разходи се с утринния вятър,
и тъй както казващ, че си най-богата,
хвърли ми трошици, изпрати луната,
и спри поглед рано в алено мушкато!
От това, което днес те е боляло
и помен ще няма, то ще отболи...
С врабче да говориш? – Где се е видяло?
Но ще си призная... Спря да ми горчи.

ЛИДИЯ КОВАЧЕВА

СПОМЕН

Вървах си аз в един следобед ранен
из моя град студентски, скътан в спомен.
Но този град бе чужд и някак странен
и скитах се като човек бездомен!

Тъй с чувство носталгично крачех
бавно.
Завръщах се в годините обратно.
Ех, следване! То беше време славно!
Години, отлетели безвъзвратно!

Унесена и в себе си вглъбена,
внезапно спря ме дама непозната.
Объркана и силно притеснена,
помоли за съдействие жената!

Попита ме: “Госпожо, от къде сте?”
“От Варна съм.” - аз втренчих поглед
в нея.
“Госпожо, в положение ми влезте -
остава ми тъй малко да живея!

Морето! Искан да му кажа “сбогом”,
но нямам време, нямам сили вече!
Където ида, ще ми липсва много!
Предайте му и моя поздрав!” - рече.

Над случая замислих се и ето -
у мене се роди една идея -
след поздрава, прошепнат на морето,
в стиха си, мъката ѝ да излея!

ЗА НЕЯ - ВЯРАТА!

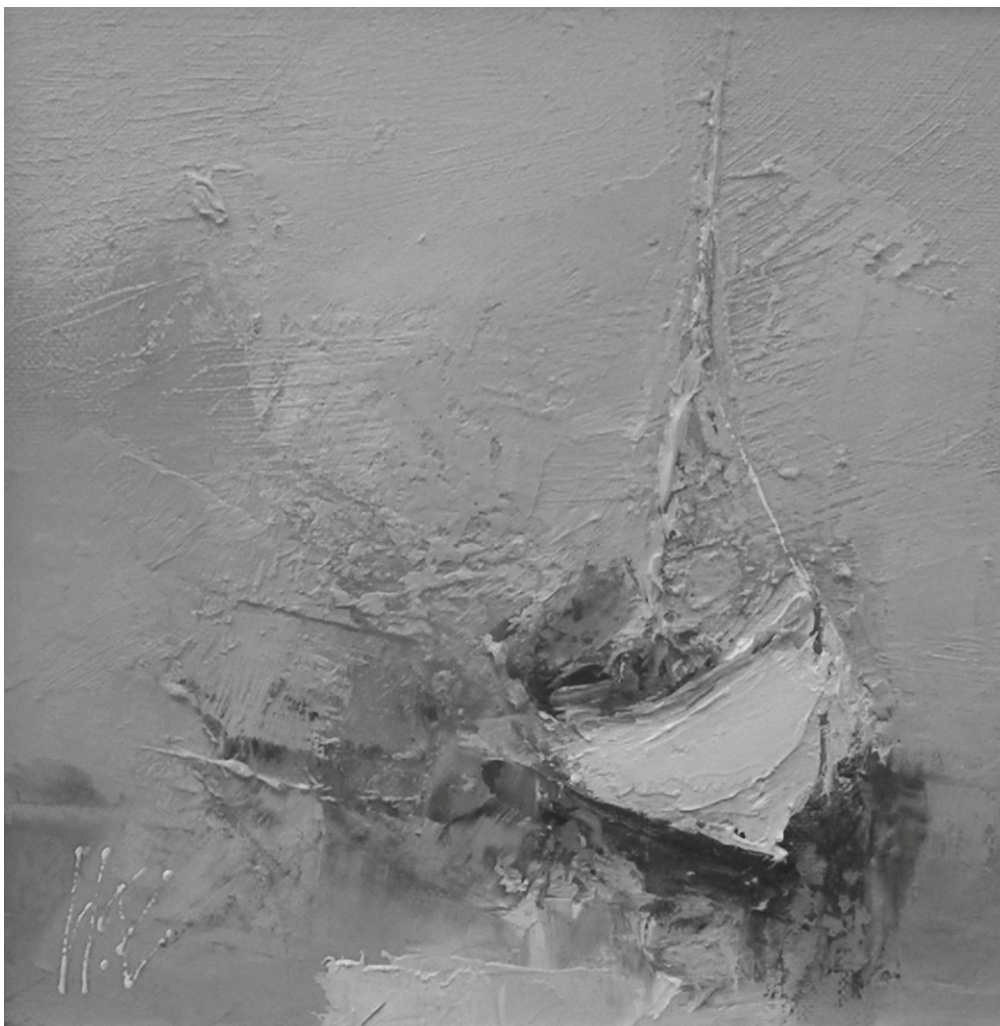
“Тя е бронирана
здраво в гърдите
и бронебойни патрони
за нея
няма открити!
Няма открити!
“Вяра” - Никола Ванцаров

За нея - Вярата бих дала всичко!
Така е казал и народът в песен -
глава си давам, но не коленича!
Безверието е отровна плесен!

За вярата загинаха поети,
Апостолът, водачи и комити!
Огромен кръвен данък силом взет е;
на кръст са разпнати; на кол побити!

И въпреки безброя жертви клетки –
народ - изклан и родове - затрити,
в най-мрачните години тя ни свети!
Тя, Вярата непробиваем щит е!

Без Вяра в бездуховност бих изтляла!
Чрез нея пълноценно аз живея!
И нацията ни е оцеляла!
Дължим и почит! В стих да я възпея!

Худ. Ивайло Евстатиев - Лятна обич

В кръчмата влезе мъж на средна възраст, усмихна се учтиво и поръча:

- Една водка, моля.

Барманът поклати глава:

- Защо ви е водка? Нали сте дошли да се самоубиете?

Човекът замълча, после бавно стана и се запъти към тоалетната в дъното.

Един редовен клиент попита, след като гърмежът отшумя:

- Този пък какъв беше?

- Нямам представа – отвърна барманът. – Кръчма е, влизат всякакви.

На попрището жизнено в средата режисьорът Х реши, че е крайно време да добие полагащата му се слава. Досега бе режисирал само реклами и клипове на певачки, но чувстваше в себе си вулкани от талант.

Въпросът бе как да докопа славата. Минаха му през ума биографии на велики мъже, но след кратко обсъждане ги отхвърли. Не му се режеше ухо, не му се боледуваше от сифилис. Идеята да грабне сабя и да сваля властта му бе противна. Опитът на Херострат също бе неподходящ – от малък Х се боеше от огън.

Минаха години, Х остаряваше, славата не идваше. Тогава

той прозря, че пътят към безсмъртието минава през вратата на смъртта. Написа про-чувствено писмо към потомците, в което изреждаше заслугите си към тях и проклинаше погубилото го бездушно общество. Закопча писмото в джоба си и скочи в реката.

След месец вестниците писаха, че е намерен обезобразен труп, неподлежащ на идентифициране. Що се отнася до Х, и до днес никой не го е потърсил за нищо.

- Още веднъж питам – кога за последен път видяхте жена си? – уморено изрече следователят. Мъжът насреща мълчеше. Погледът му, уплашен и някак учуден, блуждаеше из тесния кабинет. След двадесетгодишен брак несъмнено бе решил да се отърве от съпругата си. Съседите бяха сигнализирали, че от месеци жената не се е мяркала в къщата. Следователят проучи мъжа, но без резултат. Нито любовници, нито хазарт, нито никакви специални интереси. Прост библиотекар, на работа чете, после носи вкъщи книги и пак чете. Кой знае колко перфидни начини за убиване е научил от тия пусти книги.

Най-после мъжът погледна

КОСТА РАДЕВ

КОСТИЛКИ ОТ РАЗКАЗИ

следователя в очите и отвори нерешително уста. Пропука се, зарадва се полицаят; цяла седмица се опъва, но ето, предаде се!

Мъжът избърса запотените си очила, втренчи се в следователя и бавно проговори:

- Сигурно сте прав. Защо да ме лъжете? Но все пак ви моля да се закълнете, за мене е много важно да знам – наистина ли съм бил женен?

- Я сега да видим – прошепна клоунът. Циркът бе притаил дъх. Грамадният алигатор отвори широко лигавата си паст и укротителят бавно напъха главата си вътре. Мъртва тишина и ужас замръзнаха под купола.

- И тогава – зашепна клоунът – мъжът ѝ се връща от командировка и тропа на вратата...

Алигаторът изблеци очи. Той отдавна не понасяше хумора на клоуна, но все бе търпял. Обаче сега, тази кънтяща тишина и само неговия тих, гнусен глас...

- И любовникът – муш в гардероба...

Зловещо хъркане набъбна в недрата на влечугото.

- А вътре – още един, гол като него...

Звярът изрева, стисна челюсти обезумял и отхапа главата на злощастния укротител. И сред ужасе-

ните писъци под купола никой не чу как клоунът мълвеше:

- Сега вече ще бъдеш само моя, Малвина...

Малкият Айнщайн беше твърде зле с математиката и за матурата му се наложи да си прави пищови.

Когато успя криво-ляво да препише и изкара тройката, каза на приятеля си Зилберщайн:

- Да знаеш – ще докажа, че и с математика може да се стане милионер.

И му подари пищовите за спомен.

Мина време, Айнщайн доби известност, прочу се като математик, но милионер не стана. После умря. Като чу вестта, Зилберщайн се натъжи и си спомни за пищовите на приятеля си. Изрови ги, поплака над пожълтелите листчета. После ги обяви на търг, светът се развълнува, анонимен колекционер веднага ги купи за един милион.

Така Зилберщайн се убеди в прозорливостта на младия Айнщайн. Наистина чрез математика лесно се става милионер.

- Обичаш ли ме?

- О, да, любими!

- Искаш ли да се оженим?

- Още утре, скъпи!

Устните им се сляха в дълга целувка.

В същото време в далечния американски щат Тексас губернаторът помилва един осъден.

Така бе запазено вселенското равновесие.

През целия си живот господин Х не успя да размее жена си. Сам той бе душата на всички компании, обичан и канен навсякъде. Жена му ходеше с него, но учтиво мълчеше и чакаше кога ще свърши всичко.

Когато Х се обеси, жена му сподели възмутено с майка си:

- Какво ли не правят някои, само и само да са интересни!

Дечицата от китното планинско селце Мухльово са определени за най-интелигентните в Европа. За съжаление всички те са неграмотни.

Причината е, че никой учител не се задържа в селото повече от седмица. Всички напускат – писва им непрекъснато да отговарят на молбата: Учителю, кажи, посочи ми – какъв е смисълът на живота?

АННА МАРИЯ СТАНОЕВА-ГЕОРГИЕВА

АПОКАЛИПСИС

Твърде много вулкани взеха наново да се възраждат, изригват, гневна огнена пяна, отровни пушеци, димни завеси от пепел и сяр... твърде странно изглежда, ако четеш във вестника или го чуеш в новините е просто нереално, ярко – оранжево съновидение от дните, когато имало е динозаври...

Твърде много земетресения.

Силни, над седмата степен по Рихтер...

Бога ми!... как ще продължаваме по нататък...

по-страшно е, че никой не пита

колко са жертвите – те са статистика,

гниеща в разрушения и отломки,

в парчета

и кървави кадри на хора, посипани в бяло,

понеже са черни от мъка,

черни във злата си участ, в черната кожа

и в нищетата си голи, уплашени кални,

безименни хора...

Жестоки Цунами-та, сякаш водата

от дните преди Потопа ... зловеща – събира

ужасната сила на всички морета

на огромните водни полета

на зли богове и богини...

На всеядните великани,

колосалните, бурните океани...

Худ. Ивайло Евстатиев - Само за приятели

полудяващи хора, губещи, обезумяващи от беизизходица и от нерви. Напълно луди купуващи си оръжие, порно, нови бъбреци, пистолети, ерекция, всичко през нет-а. Отчаяни бездомници, самоубийци, Камикадзета... самотни старци, самотни майки женени, разведени, отровени и нещастни от химикалите, от храните, антибиотиците... аерозолите натъпкани с наркотици, религии и набожност, буталин и силикони омотани в предразсъдъци, предупреждения, информации, хранителни добавки, мании, прости мании, комбинирани с обичайното стероиди, кортизони, евтени разпродажби... Опиянени от храна, телевизия алкохол, новини, атеизъм или цигари. Плод на пропаганда, произход, случайност, статус или карма.

Когато дойде ден, във който разберем,

че са изчезнали завинаги пчелите

ще стане ясно, че не ще усетим вкус

на ябълка, на круша, на дива слива и череша.

Тогава ще е спомен чая от лютива мента,

цъфтящата липа, полетата от лавандула

узряващите в жълтото жита,

меда, синчеца, макове и щурците...

прекрасните щасливи нощи с

„едри звезди на Фамагуста”

и целия познат ни свят

ще бъде само някаква картинка

в книга от буквар на антиквар, във виртуалния потоп

в електронната енциклопедия на някой едноок

мутирал в гентична самота циклоп

насред космичните квадранти...

СЛАВЧО ЧЕРНИШЕВ

В МОРСКАТА ГРАДИНА

Ето флотската музика свири...
В акварелни, размити бои
есента и небето умират
над дървета със черни кори –
над дървета, намазани с лака
на дъждца, противен и чер.
И макар че далече е мрака –
до естрада свети фенер.
Няма никого... Кално и пусто.
Мокри пейки – самотни до плач.
И великото светло изкуство
слуша само дъждовния здрач.
Само здрача?... На задните пейки
само малко момченце седи –
и под голите есенни вейки
нека нов музикант се роди!
Нека новият Моцарт да бъде
или новия нежен поет.
Аз не искам за него оръдие!
Аз не искам за него лафет!

Слушай – флотската музика свири
със разплакано светло лице.
Сякаш цял е приседнал всемира
във студения есенен лес;
сякаш сивия ден не умира
и завеса дъжда не плете –
слушай! флотската музика свири
за едничко дете.
1958

На 20 декември 2011 г. си отиде
поетът, капитан първи ранг о.р.

ЧОНИ ЧОНЕВ. Той
е роден на 2 декември
1948 г. в с.Осетеново,
област Стара Загора,
завършил е Морското
училище във Варна
и военна академия в
Москва. Служил е на
различни класове бой-
ни кораби, работил е
и като редактор във
в.„Българска армия“. Автор е на поетич-
ните книги „Когато
другите почиват“,
„Море под мостика“,
„Земен човек“, „Па-
луба“, „Смог“, „Лодки
от хартия“, „Сти-
хотворения“ и други.
Има десетки статии,
свързани с историята
на корабостроенето и
корабоплаването. Печелил е мно-
жество литературни конкурси,
между които и конкурса „Златен
морски кортик“ на командването
на ВМС.

Чони Чонев, с неговата на-
учно-популярна поредица в пет
тома „Корабите“, се превърна в
писател-изследовател за чита-
телите не само у нас, но и в чуж-
бина. Нека да добавя и „Подвод-
ните диверсанти“, „Подводната
война на Третия райх“ (в три
тома), „Катастрофата «КУР-
СК» – последната загадка на ХХ
век“, „Подводниците на Русия“ (в
четири тома), „Военно-морски-
ят флот на България“ (и на ан-
глийски).

Офицерът от флота, по-
етът-маринист, твърде само-
тен през последните години,

НОЩ НА ГОЛЯМАТА
СУША

Матросите се връщат от театър
и пеят млади, силни гласове.
А зима е. И духа остър вятър
над черните софийски снегове.

А зима е. И лампите люлеят
студени сенки, жълта светлина...
Матросите се връщат, ала пеят
в среднощната противна пустота...

И миг нахлува в стаите морето
и мирис на далечни ширини,
и онзи бряг, и онзи порт, където
сега не сме със вас, матроси, ний.

Тревога. Вятър. Кораба отблъсва.
Такава нощ е само за мъже.
В такава нощ навярно ще се скъса
от нашта сила нечие въже.

В такава нощ ще се роди победа,
герой ще се роди и враг ще мре.
А в утрото – и ласкаво, и бледо –
ще бъде наше цялото море...

Матросите се връщат от театър
и пеят за великия прибой.
А в стаите нахлу попътен вятър
и мътната мъгла прогони той.
1958

остана верен на своята голяма
любов – морето, с което бе поб-
ратим... В неговото стихотворе-
ние «Постскриптим» (в.„КИЛ“,
бр.5/2010г.) четем:

**„Свален от кораба,
зад борда на живота,
аз още ви създавам усложнения
с езика си и с любовта на флота,
с това, че нощем нямам угризе-
ния.**

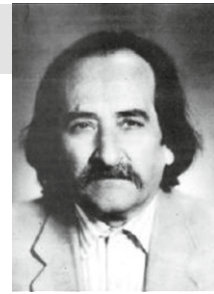
**Дордето диша моето море,
аз знам, че ще остана Капитана –
поне на своя флот от стихове...**

Приятелю, моряко мой, и ти
отплава Отвъд. Приживе ти си
пожелал прахът ти да бъде раз-
пръснат в морето, което толко-
ва обичаше. Не се притеснявай,
Чони! Татко Нептун ще те под-
слони честно в своя подводен дом!
Поклон!

ДА СИ СПОМНИМ

Поетът СЛАВЧО ЧЕРНИ-
ШЕВ е роден на 3 юли 1924 г. в
гр. Попово. Завършил е гимна-
зия в родния си град. Славянска
филология и философия учи в
СУ „Св. Климент Охридски“ в
периода 1945 – 1951 г. Публику-
ва за първи път стихове в уче-
ническото списание „Българ-
ска реч“ през 1941 г. Сътрудни-
чи на „ЛОФТ“, „Ведрина“, „Ли-
тературен фронт“, „Стожер“,
списания „Изкуство“, „Сеп-

тември“, „Пламък“
и в. „Култура“. Рабо-
тил е като коректор
и технически уредник
в издателство „Нар-
коиздат“ през 1945 г.
Уредник е на сп. „Же-
ната днес“ и в. „Стожер“ през
1946 г. Член е на сценарийна
комисия и завеждащ редак-
тор на „Реклама и пропаган-
да“. Издал е стихосбирките:
„Земя и небе“ (1952), „Поема

за летеца“ (1954),
„Морето“ (1957),
„Отвъд хоризан-
та“ (1968), „Лунни
ветрове“ (1972) и
още десетки дру-
ги книги. Член на
СБП. Носител на литератур-
ната награда „Златен пегас“
за цялостно творчество през
1996 г. Почетен гражданин на
гр. Созопол. Умира на 30 юни
2000 г.

СПЛИН

С триста мили във час духа северен вятър.
А на суша съм аз и е твърда земята.

И плющи като парус на двора прането,
обзето от ярост, от буря обзето.

Все така ли на суша ще ме бие мистрала?
Все така ли ще слушам във стаята бяла

как се вдигат вълните по синята карта
и реват ширините като сто леопарда?

И напълнил платната със чер ураган –
аз напушам земята, от буря пиан.

И ругай рулевият като шведски матрос
и Санта Мария, и самия Христос.

А в мрака се бият вълни и буруни
и пясъка вие в червените дюни.

И вика за помощ арабския клипер.
А боцмана казва: Далеч е Египет.

И вика за помощ, зове Порто Фино.
А боцманът казва: Да пийнем по вино.

Нощта ще е черна, нощта ще е наша.
Приятелю верен, ето ти чаша...

И духа в прането среднощния вятър.
О, нека поета играй на театър.

И нека се среща със жълти тайфуни,
и нека горещо земята целуне.

Че който не плава във нощи такива –
на суша остава, на суша загива.
1962

Бележка и подбор на стихотворенията
СИМЕОН ИЛИЕВ

СВОБОДЕН КАТО МОРЕТО...

ЧОНИ ЧОНЕВ

* * *

Това е моят свят... И моето
богатство...
Едно море широко и полъх на
мистрал;
това е моят дом – едно моряшко
братство,
с което от години напълно съм
се слял.

Не с корабни въжета към него
съм привързан,
привързан съм направо със
пъпната си връв;
живота ни прилича на вълнорез,
забързан
във центъра на странен,
край нас въртящ се кръг.

От край до край вода... Върти се
хоризонтът,
върти се колелото на морската
съдба.
Пътуват с нас окопът, и
крепостта, и фронтът
под ветрове и слънце, под
плясък на крила.

Това е моя свят – звънци, сирени,
склянки...
И грохот на верига сред кипнала
вода.
Зоват ни необятни от бури и
стоянки,
а румбовете вечно са тридесет и
два...

ИЗТРЕЗНЯВАНЕ

И Христо Фотев – капитанът
на нашата флотилия от
книжни лодки,
отплава от брега на лудите...

Разказват, че делфините са
плакали,
че гларусите са мълчали цял
следобед
и че е спрял часовникът
на гарата в Бургас.

Възможно е... Останалите барби
така жестоко бяхме се напили,
че не успяхме да се съберем на
кея,
за да му кажем да запази маса
от другата страна на хоризонта...

Сега, преди да вдигнем тоста
за хората, които са в морето
(нали и ние също ще отплаваме),
отливаме най-сладкото от
чашите
и пием цялата останала
горчилка.

...А стигнем ли до песента
накрая,
все някой ще се сети да напомним:
«И нека хубаво да пеем, барби,
защото Капитанът беше
мълчалив,
обичаше да пие и да слуша,
но мразеше фалшивото звучене
на слаби гласове и силни
думи!...»

САМОЧУВСТВИЕ

На моите събратя по перо –
поетите маринисти

Морето в моя стих не е
измислено,
морето в моя стих е изживяно...
Тук всяка рима е горчива истина,
не чипкане на плажа – до
коляно...

Изстрадани са всички мои
образи,
които съм ловил среднощ на
вахтите,
когато вятърът, съвсем разкъсал
розата
на ветровете, духал е отвсякъде...

Били са всички тези бури,
качката,
измокрените дрехи и умората;
и пръските, замръзнали на
мачтата,
когато сме били далеч от хората.

Не съм добавил грам към
преживяното,
дори нарочно съм смекчавал
краските,
когато са ни били ураганите
и щорм е снемал от лицата
маските.

Когато ни е идвало до гушата
и синьото е влизало в очите ни,
а слабите са бягали на сушата,
оставили на кораба мечтите си.

И затова не ме привличат
сладките
сантиментални стихчета от
пристана,
аз пиша върху картата с
прокладките,
изстрадал всичко, всяка своя
истина...

Изстрадал всичко, всяка своя
истина...
Как странно е, че любовта
остана!...
Морето в моя стих не е
измислено.
Сторете път да мине Капитана!

Бележка и подбор на
стихотворенията
ИВАН ДОЛСКИ

Роден през 1965 г. в гр. Електростал, Московска област; завършил Московския държавен университет, специалност журналистика и вишии литературни курсове при литературния институт „Максим Горки”, **АЛЕКСЕЙ ФИЛИМОНОВ** се налага като един от различните и оригинални съвременни руски поети. Автор е на лирическата книга „Нощно слово”. Преводач е на английските стихотворения на Владимир Набоков. Създател е на литературния манифест на новото литературно-философско направление *внемизъм*, *противостоящо на постмодернизма*. Първи редактор е на романа „Лолита” на Набоков в Русия (1990 г.). От 1997 г. е член на Съюза на писателите в Русия. Ръководи семинари по експериментална литература при Дома на писателите в Санкт Петербург и литературната студия към списание „Аврора”. Лауреат е на литературната премия „Борис Корнилов”.

АЛЕКСЕЙ ФИЛИМОНОВ

Реката на времената...
Р. Державин

Да пишеш върху змийските езици
върху отломки на небитието.
Животът е пленителната птица,
но не човешка, твоя – от небето.

Единобожие трилико,
във бездни бездни как ще изчетеш.
Нева, държавна и двулика,
отглежда и душа, и чест.

Духът светилник ще успокои
изстрадалата плът във рая.
И нов Дом Ангелът ще построи,
видян от мен във вечността желана.

А на реката гневният език
щом кипне в нейното ждрело,
ще глътне този неизвестен стих,
не помнеш вече – за кого.

ПАСТИРЪТ ДУХ

Вечерен лъч в завесата от прах,
завръщащи се крави у дома.
Антарес във кървяща красота
трепери над торбата със праха.

Не го наричайте пророка,
пастирът на страха от нищета.
Подсвирване прощално без посока,
плач на телета, блъсната врата.

И под съзвездieto Орион,
с усмивката пиянска на уста,
той ще заспи до утрешния стон,
в мрак щом заскърца цялата земя.

С бич срещайки сънливи твари
Венера, бляскаво премъдра,
сред овладените пожари
Антарес, босия, прегърна.

ПЪТЕКАТА НА НАБОКОВ

Алтийско нещо...
В. Набоков „Парижка поема”

Небето прогърмя лавинно,
като змия пътека пропълзя.
И сякаш исполини в небеса
се мернаха, където „аз” отмина.

Тъй близо до войната той лежа.
Мълчеше кепът, ненамерен.
И ангелът, до гроб останал верен,
при него спря от своята дълбина.

И сам захвърлен като Йов
пред звън на вечни вертикали,
със поглед стиховете той погали
сред свъсения облачен алков.

Слово чука в нас, наднича -
идва шум изпод земята.
Над главите ни жар птица
в пламък корабите мята.

„Чук!” и „Чук!” – замах откъртващ
разрушава градовете.
Хора птици в миг изхвърчат
в нищото – листа подети.

Ако словото е семе,
плиснало върху земята
леденото озарение
от бордей към връх се мята.

Сянката пада по-бързо от птица
и хората роптаят срещу мен -
защо се въплътих във бездна лиха
до синия огън накрая стаен?

Оттука гледа не свидетел –
извън оковите пристъпил сам –
чий сенки блещукат извън събитията
на континентите земни блуждаещи в транс?

Кой изчисли крилото на отвеса?
И арката във въздуха лети,
на паметта – гора с прохладната завеса
от сънища разяждащи да ни спаси.

ОЧИТЕ НА БУРЯТА

В памет на Олег Чухно

В сирачество поет,
издигнат към Твореца.
Кой с отговора днес
ще доближи лицето?

После сълзи текат
в небесата и в мрака.
Влакът – препускащ съд,
смъртта – зимно разпятие.

Чакай, есен, поспри.
Първенството на листа
за послание приеми:
- Съвестта ти е чиста.

И на мълния люляка,
от очите побягнал,
в полусянката гмурнал се,
свети в здрача от жажда.

РАВЕН

Разбойникът Варава,
помилван от тълпата,
ще ви надникне в джоба,
да пипне свободата.

Ще вземе той метала,
за вас оставил – вятър.
А ти си му прощавал
стотици пъти сляпо.

И мъртвият Месия,
забравен и отречен,
ще прошепти без сили
прощение заветно.

ДОЧАКАЙ ДЪЖДА

Не викай днес дъжда пороиния,
под стрехи мъката седи,
а с нея ласкавата сводница,
на облаците шепнеща молби.

Отделни покриви дъждът ще ороси
и по ръждивите вериги в страх
издишан като пара ще виси,
подобно Санкт-ръмязъ същински прах.

Ще се стопа във бавната мъгла,
под капките на новините
на оправданията, изпаряващ се, лика
между коли и сънища налитаци.

Докоснал облаци с лъчи –
в лазури ще ги придобиеш
и сам, лилав и неочакван, ти
във лудналия дъжд ще се измиеш.

СЛЕДИ ПО КАНАЛА

Христос, блънуващ по канала,
по вълните тъмноводни...
И синевата онемеля
се вслушва в него със бездомните.

И толкова къщи със пусти очи,
но кръстопътища с болка застинала
хранят трънените венци
на Палмира отминала.

На Север, където тишината
провижда Слово,
Христос, надигнал се от съня
ни призовава отново.

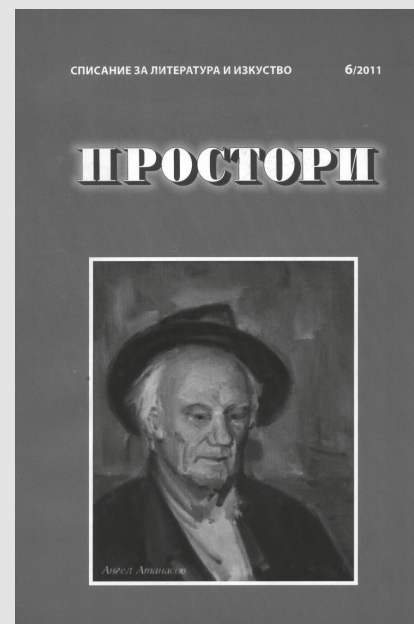
Където изстива кръвта призори
пред жарава на бездна безлика –
по канала пътя докрай повтори
с възкресяващи стихове.

Пускат по река душите –
салове в невидим свят.
Тук остават неотмити
сън, съмнение и прах.

Двайсет версти по Нева
е до пролива в небето.
И в сиротна синева
кораби застиват слепи...

Бележка, подборка и превод на
стихотворенията
ВЛАДИМИР СТОЯНОВ

КНИГОПИС

Сп. „Простори”, бр. 6/2011 г.

По страниците на последния брой за миналата година на сп. „Простори” ще се срещнете с произведения от Владимир Зарев, Сибил Алексова, Владимир Стоянов, Венцислав Василев, Иван Ставрев, Даниела Викторова, Радостина Драгоева и още много други автори. Панко Анчев се представя със своите размисли за днешната и утрешната съдба на народите; ще се докоснете и до дълбоките проникновения на големия руски културен историк Николай Бердяев. И още много други заглавия и теми, които не могат да не ви интересуват!

Радостина Драгоева
„Смисъл в сълзата”
Изд. „Онгъл”, Варна, 2011 г.

В творбите на Радостина Драгоева откриваме силен емоционален заряд, много любов и животелна енергия: „В мен гори любовта на гореци талази – силна билка за плачеци рани.”

Нейните сетивни вълнения и интуитивни прозрения я карат да танцува по петолинията на времето, а таланта ѝ помага да пресъздаде на листа най-красивите хореографии на мисълта си. Мъдростта, тайнствата и внушението на родните ни традиции изпъстрят дните ѝ с увереност и осъзнато чувство за благословение:

„Спасителните капки
миропомазаха и мен”;
или:

„И аз плувам по-леко, намерила илюза
с любовта, без която навярно не мога”

Панко Анчев

От стр. 1
емоционални моменти, хармонизира и облагородява динамиката, честите обрати и бурните емоции в пиесата.

Пиесата е от типа *комедия на ситуациите*, която прераства в *аналитична драма*.

Пред зрителя се извежда сложен възел проблеми, задават се въпроси, но отговори не се дават. Тях всеки, доколкото и както може, е редно да разреши сам. Играта се разбърква до краен предел. Нишките за отговор се прекъсват безвъзвратно. И ако на самия финал изходът се предоставя по принципа на идеция от античния театър *Deus ex machina* (лат.), т.е. Бог в машина, който се появява, за да въздаде решение и спасение, то дори и тогава се явяват процепи, „пукнатини“. Това са уж незначителни питания, но те са пречка за постигане на Щастието. И финалът остава отворен. Сред детайлите, оспорващи или скептично съмняващи се в крайното тържество на Доброто, е някак между другото и с ефект на реторизъм подхвърлен въпрос на бременната Света, дали и тя ще получи дял от спечелените на рулетка пари от Бабата в Америка, щом, за да избегнат фатализма, са и казали, че тя, Света, е родена на 14-и, вместо истинската дата – 13-и.

Проблемът за фатализма е лейтмотив в пиесата. Не случайно сред водещите и пронизващи сюжета въпроси е *адресът* на персонажите – това, че те обитават апартамент № 13, но заради мистичното и по свръхестествен начин постигане на Щастието, упорито настояват, че са в № 14 – така, оказва се, в жилищната сграда има два апартамента с № 14. Не е случайна и появата на гадателката, магьосница и псевдо-психолог Изолда, обитаваша истинския апартамент № 14, но непрекъснато и без основание нахлуваща в № 13. Лукава и хитра, тя мами държавата (не заплаща данъци) и клиентите си (постоянно лъже, че шофира, че е служебно заета и пр.), но мами и тези, с които живее. Решила на всяка цена да закупи жилището с фаталния номер, тя подготвя и режисира разпадането на съседското семейство. Но не успява поради наличието на човешки взаимоотношения и връзки, които са неподвластни на злонамерената вредителска магия и които може да са в конфликт, дори да стигат пред разпад понякога, но при добро желание намират своя брод.

Така, редом с измамността и фалша, с псевдопророчествата, разкъсвана от Ревност и катаклизми, търси път Любовта. Заедно с общоприетото и повседневното, потискано от силата на масовото съзнание, към пролука и излаз се съпротивлява Волята за личностна изява, за открояване и себеотстояване на Аза. Показателно е, че при масовата

употреба на „жисиеми“ (както ги нарича попреживялата Олга) и всеналожено пиене на кафе, най-младият от персонажите – 18-годишният Олик, студент по исторически науки, отказва всяка минута да бъде контролиран по GSM-а, като отхвърля и зависимостта от кафето, за да предпочете свободата и волността на първовеществото – чистотата на минералната вода.

За съжаление обаче, по-рано или по-късно, човек се оказва впримчен във веригата на колективното съзнание, подвластен на обществено приетото и битовизма. Същият Олик, който в края на пиесата очаква първата си рожба и се готви да стане баща, не само се включва в сферата на колективно-битовото, но се опитва и „да навакса“ пропуснатото във времето на личния си протест – той започва да закусва и да пие неимоверно много кафе. И още: ако в началото на пиесата Олик размисля над глобални въпроси за историческото, ако философира проблема за случването или неслучването на дадени

и днес, „и преди 150 години“, и всякога.

Трансформирането на принципността в безпринципност, както и обратите в човешката психика се отразяват чрез видимото и знаковото. Чрез лозунга „По добре да ходиш бос, отколкото да откраднеш обувки“, окачен от Олик „година“ преди сюжетното действие, но в процеса на разгъване на фабулата заменен от него с друг, а после – изцяло премахнат. И по принципа на Антон П. Чехов, че ако в началото на пиесата на стената виси пушка, до края ѝ тя трябва да гръмне, с разкъсването на плаката се открива и Съкровището. Но колкото нетрайни и изменчиви са плакатът и принципът, изразяван в него, толкова илюзорна е идеята, че човек лесно и без усилие може да забогатее и въобще да постигне нещо смислено.

Персонажите се сблъскват с проблема за Отговорността, от която всячески се опитват да избягат. Пред тях се възправя Истината, която искат да подменят. Те искат, но не могат да се

НА ВАРНЕНСКАТА СЦЕНА – „АМЕРИКАНСКА РУЛЕТКА“

исторически събития, ако търси данни и пише реферат върху сделката за покупко-продажба на Аляска между правителствата на Руската империя и САЩ и окончателната продажба на ледената територия на американците през 1867 г., то от определен момент нататък младежът се превръща в обикновен златотърсач. Неговата и на останалите съжителстващи – по-явно или завоалирано-маскирано – главна цел се оказва откриването на Съкровище. На *пари*, които по запазени архивни данни би трябвало да са в техния апартамент – някога № 7 в сградата, а след като при социализма всичко е разбито по на две части и умалено, в № 13 и 14, т.е. в двата апартамента с № 14. Разбира се, съкровище има и Олик успява да го открие – 1 милион американски долара. Но... парите се оказват фалшиви. Тоест самата История предполага наличието на измамност и псевдофактология, а Фалшификаторите са вечни –

разберат, да постигнат близост. Опитват се, но не успяват да се справят с изпитанията на живота. Защото живеят в една *Илюзия за реалност*, доведена до краен предел в творчеството на Антон П. Чехов и пресътворена, преомоделирана от Александър Мардан.

В границите на тази илюзорна реалност основен персонаж е манипулативното, абсурдното, неистинското и неискреното, изкривеното. Идеята за псевдо-нещата и псевдо-личността кристализира в мотива за паспорта на Олик, скрит от неговата майка Ирина Алексеевна – уж „да е на сигурно място, да не се изгуби“, а всъщност да се възпрепятства женитбата на Олик с нежеланата за снаха Света. Донякъде това е реликт от стародавна традиция: в народопсихологията на много народи, включително и у нас – българите, майката е определяла бъдещата съпруга за своя син и е била готова на всичко, за да отхвърли онази, която не одобрява.

Традицията в пиесата се пресича и преактуализира важната за ранния съветски период тема – за гражданския паспорт. Тема, поетизирана от Владимир Владимирович Маяковски в известните негови „Стихи о советском паспорте“, в които лирическият Аз с неизразима гордост подава „мою / краснокожую паспортину“, за да заяви: „Читайте, / завидуйте, / я – / гражданин / Совет-

с откровена порнография), *нравствена* (избуйване на проявите на гадатели и лъжелечители, на стриптийзборство и други нежелани прояви), *личностна* (човеците са се превърнали в прилепи, които се блъскат – всеки в своята клетка, и безуспешно търсят някакъв изход). За експресията и внушението в тази посока съдейства песента на Владимир Стоянов „Летучая мышь“, създадена по стихове на Варлам Шаламов. Това са реални злободневни теми от съвременността, характерни за епохата на посттоталитаризма, но не само за нея – и затова не случайно търсят своите архетипи в предходни етапи от човешкото развитие.

Чрез Илюзията за реалност, с мнимо *подражание* (по Аристотел – *мимесис*), но не чрез страх и състрадание (както е в теорията на античната драма), а с *хумор* – на места стигащ до ръба на оцеляването, *със смях* – понякога лек и безобиден, друг път саркастичен до жестокост, авторът Александър Мардан и режисьорът Костадин Бандутов, както и целият екип извеждат зрителите до своеобразно *очистване* (по Аристотел – *катарзис*). Но за разлика от античността, в съвременната пиеса зрителят не преминава от незнание към знание, защото тук *готови решения няма*. Въпросите са изведени, проблемите са открити и болезнени, но отговорите зависят от всеки поотделно. И от всички нас, зрителите – ако сме чули и проникнали отвъд привидността и илюзорността на ставащото на сцената.

Защото зрителите са *Другият актьор* в постановката. И ако по време на сюжетните завръзки и развързки постоянно се актуализира необходимостта от Валидол, който персонажите така и не успяват да закупят, а на финала става ясно, че в Америка той дори не може да бъде намерен, и затова – заминавайки за Страната на Надеждите, трябва да си вземат от него, то последната реплика е адресирана към зрителите: *Дали някой няма у себе си Валидол?...*

Истинска изненада би било, ако някой има от него. Но и какво, ако има? Дали с това ще се поправят кривичите в модерния наш свят?...

ского Союза“... Древното, изконно-традиционното се пречупва през призмата на граждански-формализираното и комуникационното *едновременно* с двете разнопластови културни системи, рефлектира към объркаността на съвременното.

А то, съвременното, по всички равнища е в Криза – *политическа* (държавни институции и полиция са разбъркали и объркали функциите си), *икономическа* (срива се бизнесът на Ирина Алексеевна – от дейтелност в сферите на Културата до търсене на оцеляване чрез фирма за сватби на кучета, а после и до нейното закриване; безуспешен е и бизнесът на нейния съпруг Сергей), *гражданска* (обществените медии, агенциите за юридически съвети, медицината и прочие са се снижили до равнище на сдружения за сексуални услуги), *образователна* (Журфак и Юрфак – Журналистически и съответно Юридически факултет, граничат

Ваня Маркова – Арт Маркони за духа, душата и битието на картинното пространство

Срециите с Ваня Маркова винаги са провокативни. Дали на кафе, при откриване на изложба, на празник с талантиливи деца, с достолепни творци, с ценители, тя винаги с усмивка, с добронамереност успява да отвори сърцата, да създаде връзка между познати и непознати. Сега Арт Маркони изпълнява съзнателно и самостоятелно приетата задача да създава и отстоява в едно ново артистично пространство красотата. Тази идея-призвание провокира въпросите ми към Ваня Маркова.

- Настоящото, и то от доста време, предизвиква. Изисква и поставя задачи, различни от преди, пред хората, свързани с изкуство. Новият живот на галерията, като артистично пространство, какъв е той и как се проявява, как се отстоява?

- Новото пространство само подсказва идеи и визия. За година и половина мисля, че усетих неговата вибрация и настроих сетивата и мисленето си в синхрон с него. Радва ме, че и новите хора, които привлякох го приемат, като уютно и духовно местенце в сърцето на старата част на града. Естествено, че приоритет имат художествените прояви, където запазих моята си формула – да представям автори, които са не само добри художници,

но най-вече приятели, т.е. читави като хора. Само времето е това, което определя кой колко е велик и ще остане в историята. Така аз нямам резерви и притеснения да запозная ценителя с художника и не намирам това за непрофесионално, веднъж заради доверието, което си имаме с художниците, както и поради това, че голям процент от купувачите са също хора, с които сме установили приятелски отношения. Всяка изложба за тях е не само празник за сетивата, но и среща с приятел – настоящ или бъдещ. Към новите автори критич-

ният ми е дългосрочно сътрудничество и почтенност.

- И повече за предизвикателствата, да нестандартното...

- Прекрасно е, че приятелите – поети от сайта за художествена литература Hulite.net, който между прочем чества неотдавна осмата си година, припознаха галерия „Арт Маркони“ като свое любимо пространство. Почти от свободно подхвърлена във въздуха фраза се родиха достигналите вече пет издания „Балове на поезията“, посветени на всеки сезон, като в април се вмъкна и „Смешният бал“ – поезия и проза. На 28 януари бе „Вторият бал на зимната поезия“, през есента завъртяхме новия цикъл. Беше много трогателно през изминалото лято посещението на три поетеси, които не живеят в България, но изпращат свои произведения за участие и поддържа виртуална връзка. Независимо, че не са от Варна те планираха времето и маршрута си така, че да могат да посетят това „културно място“, както сами се изразиха.

ТАТИНА МЛАДЕНОВА

ИЗ ВАРНЕНСКИТЕ ГАЛЕРИИ

нето, той успешно се включва в следващия етап позициониране на творбата в новото пространство – дома на притежателя ѝ, така, че тя да бъде не само част от интериора, а да създаде усещането за пълнота, хармония и прави щастливи обитателите му. Понякога задачата е в обратния ред – виждаме пространството и познавайки вече хората, правим селекция, която те имат възможност да усетят и преценят. Избрали сме интуитивния подход в маркетинга и мениджмънта. Със сигурност поддържането на галерия във всички времена, не само днес, е голямо предизвикателство. Всеки влага различни очаквания в това. Ние винаги сме влагали много всеотдайност и любов в работата си. Всяко нещо – вещ, детайл, организация носи отпечатъка на нашата мисъл, емоция, ръце.

- За непознатите – Жоро е съжителникът, ако мога да кажа така, който е и съмишленик, приятел, другар, поддръжник. Спирам и питам за публиката. Изменени ли са характеристиките ѝ днес в сравнение с миналото – период от 20 и повече години или може да се говори за промени през няколко години, на по-къси периоди.

- Нямам впечатления от толкова дълъг период. Единствената промяна, която наблюдавам за мен

е положителна – все повече хора се обънаха към изкуството, както собствено идентифициране. Независимо дали избират за дома си, офиса или за подарък. Разчупиха шаблоните и когато харесат и купуват натюрморт, не визират

само кухнята и трапезарията, като възможно пространство за експонирането му.

Разсъждават когато избират подарък за хората, за които го купуват, не непременно преобладаващите цветове в интериора (не че съм против съобразяването – то също е важно в някаква степен), търсят връзка между изображението и посланието си. Естествено че общата психоза, наречена криза, се отразява на арт пазара, но духовният глад е също толкова непоносим, колкото физическият. Творците не могат да престанат да творят – те не могат да правят друго. За тях то е начин на съществуване. Аз вярвам в магнетичността на художественото произведение и съм убедена, че, когато то е създадено с много любов, ще намери този, който, ако е необходимо, ще го изгладува, но ще го има.

- Възпитанието към контакт с изкуството – опитът на Арт Маркони?

- Все още тествам идеи: „Приказки с Маркони“, студио за приложно изкуство „Наталино“, а сега и Школа за естетско възпитание, която ще стартираме съвместно с фондация „Свети Свети Константин и Елена“. Бих искала децата да се чувстват свободно, уютно и свойски в подобна среда. Само тогава изкуството ще може да свърши своята работа – да ги

променя, да формира у тях естетически вкус, духовен баланс...

- Заплаха ли са виртуалните галерии, форуми, където се предлага изкуство?

- Не разбира се. Сериозният ценител може да се информира чрез интернет, но живият непосредствен

контакт е незаменим. По същия начин стои въпросът с принтовите. Техниката напредна изумително. Ако човек търси само чисто дизайнерски ефект, за него няма голямо значение оригинал или копия купува. Но и най-съвършената техника не може да предаде магията, ето защо се дивим, когато видим в каталози произведения-легенди, които изглеждат прекалено тривиални за шума, който се вдига около тях. Истинското им въздействие е потвърждение на митичната им слава, ето защо пред Лувъра, Ермитажа, Третьковската галерия и т.н. ще продължават да се вият опашки от чакащи хора, готови да заплатят цената на съприкосновението с оригиналните творби на великите.

- Да кажем нещо за нагласата на художниците днес в България. Как предпочитат да предлагат творчеството си?

- Естествено свободно и на достойна цена. Всички недоразумения в закона за културно историческото наследство само ограничават този процес.

- Може ли да се живее от изкуство?

- Малко от художниците, с които работя, поддържат приличен стандарт благодарение на доходите си от изкуство, а би било чудесно да имат спокойствието и възможността да се развиват само като творци. Не приемам битуващата теза, че гладът изостря сетивата и само тогава художникът прави шедеври. Ако сърцето ти е свито от болка, гняв и безизходност – то това и ще предадеш в платното си. **Шедьоври се правят с качествени материали и с много любов.**

ВАНЯ ПЕНЧЕВА

„А СЕГА ОСТАВАТ ТИЯ ТРИ : ВЯРА, НАДЕЖДА, ЛЮБОВ, НО НАЙ-ГОЛЯМА ОТ ТЯХ Е ЛЮБОВТА“

/ Апостол Павел до коринтяните /

От стр. 1

можното.” Тя е очаквано бъдещо благо, което е в областта на постижимото, но не може да се постигне толкова бързо. Никакви изпитания не трябва да разколебават надеждата ни. В минути на раздвоение и съмнение вярващите си я възвръщат; спомняйки си Божието обещание: „Няма да те оставя, нито ще те напусна.” Немският поет Фридрих Шилер споделя, че два пъти е заставал лице в лице със смъртта, и е останал в живота благодарение на силната си вяра и надежда. За това говори и в стихотворението си „Надежда”

Надеждата от първия ни час
вратите към живота ни отваря.
Тя момъка зове с чаровен глас
и не угасва в грохналия старец...

Кой от хората не е изпадал в отчаяние и тогава единствено, което го е спасявало, е надеждата – оная бяла лястовица, която търси и която вярва, че „може” и „трябва” да открие, че ще я види между черната броеница, накарала по жиците на живота. Всъщност човешкият живот е едно безкрайно пътуване към надеждата. Понесъл своята болка, човекът върви с поглед, отправен към небето, където е Надеждата. Тя умира последна. Може да приеме образа на бяла птица, на лечебен извор, на чудотворна икона. Тя е единствената, последна светлина в мрака на отчаянието.

Неотменно в човешката нравственост стои любовта – любов към живота, към ближния и към себе си. „ ЛЮБОВ АКО НЯ-

МАМ, НИЩО НЕ СЪМ” – казва апостол Павел. Сътворил с любовта своите чедра, Бог ги е издигнал до себе си, като им е дал възможност да изпитат това най-градивно чувство към ближния и към всичко живо и неживо в заобикалящия го свят, или както казва свети Атанасий Велики – „за да могат хората да станат богове”.

Различни са проявите на човешката любов. Неземно е щастие то на влюбените, намерили своя общ път в живота. Влюбеният човек е по-благороден; по-великодушен и готов да обича целия свят. Още по-извисяваща е оная любов, която човек изпитва към ближния, защото тя го прави в най-истинския смисъл Човек и го издига до Бога Безкористна и чиста любов – това е пътят

на човека към съвършенството. Любовта и жертвеността дават стойност на благотворителните дела. Който дава с любов, дава винаги много. „Благотворител ли си – благотвори с благо сърце“ – съветва апостол Павел. Колко хора днес се нуждаят от милостта и състраданията ни. Болни, бедни, безпомощни, сираци, са протегнали ръка към нас и молят за малко милостиня. Ако носим в сърцето си любов и сме истински човеци, ще им я дадем и ще изпитае радост, че сме утешили поне едно страдащо сърце. Може би необходимостта да даряваш любов и да получава любов е изразил най-добре чешкият поет Ярослав Врхлицки в едно стихотворение, превърнало се в шедьовър за европейската любовна лирика:

За мънищо любов изброял бих
света,
бих крачил бос, без шапка в
утрин синя,
бих крачил в сняг, скрил в мене
пролетта, ...
За мънищо любов изброял бих
света
като слепец, протегнал длан за
милостиня.

Любовта е изначална, затова е и вечна. Да се научим да обичаме, значи да се научим да живеем. Трябва в днешните жестоки времена да съхраним любовта, защото без нея, както и без вярата и надеждата, не бихме могли да преживеем този живот, пълен с радости и успехи, и с много скръб и отчаяние. Всяка наша битка с нещастията и неуспехите се води с най-силните оръжия на душата – Вярата, Надеждата и Любовта.

ЮБИЛЕЙ

НЕВЕРОЯТНО, НО ФАКТ – ТУРХАН РАСИЕВ НА 2 X 35 = 70 БИБЕРОНА

АВТОБИОГРАФИЧНО

Аз, така нареченият Турхан Расиев, съм се родил в село Генерал Киселово, Варненска област на 28 януари 1942 г. Зодията ми е Водолей, но не ми е вървяло нито по вода, нито по мед и масло.

Произхождам от средно семейство. Друг хуморист в нашия род няма. Баща ми по едно време беше ловец, но като разбра, че броят на ловците е станал повече от броя на зайците, се отказа от това си хоби и започна да се занимава с по-сериозни неща.

Майка ми, като ме видеше с химикалка в ръка над белия лист, все ми казваше: „Недей да пишеш толкова много! Пази си здравето...“ За нея не важеше поговорката: „Смехът е здраве!“, защото предсещаше, че заради смеха могат да ти вземат здравето.

Преди да издам втората си книга („Не плачи последен“) станах автор на две дъщери. Сега имам и две внучки – тоест пет жени на главата ми. С това може да се обясни фактът, че често пиша против жените, но главно против чуждите жени, за да не обидя моите...

Средното си образование завърших във Вълчидолската гимназия, която беше известна преди всичко като „изгорялата гимназия“, а не с това, че аз уча там. Но тук започнах да пиша моите епиграми, афоризми и сатирични миниатюри, които излизаха в

тоговашния общински вестник „Димитровски завет“ с редактор Петър Тонков. Тук станах и дописник на вестник „Народно дело“.

Висшето си образование завърших във ВИНС „Димитър Благоев“ – Варна, специалност „Икономика на строителството“. Тогава се шегувах, че ВИНС означава „Влизаш, Излизаш – Нищо не Ставаш“. Аз напълно оправдах това тълкуване – не се хванах да работя по специалността, а станах журналист. Защото не исках да преча на социалистическото строителство и комунистите да се оправдават с мен за провала на социализма. Сега не участвам и в изграждането на капитализма и тайно се надявам, че гнилият капитализъм ще капитулира – вече усеждам миризмата на мършата.

След като натрупах, без да се трудя с пот на челото, трудов стаж, се пенсионирах. И живея напук, за да видя фалита на пенсионната система в България.

Преди, в годините на тоталитаризма, съм печатал в над 33 вестници и списания, а сега, в годините на Демокрацията, ме пускат само в три вестника: „Стършел“, „Трета възраст“ и варненския „КИЛ“.

Издам следните хумористични книги: „Човещина“ и „Смешен свят“ – на турски език; „Не плачи последен“, „На четири очи“, „Нямам думи“, „Море до гуша“, „Врели-некипели“, „Сатирична зона“, „Политическа

джунгла“, „Могоетажни гробища“ и „За мъжа и жената – в кръга на шегата“. Съставител съм на първата антология на „Българския афоризъм“, „Турски народни приказки“, „Български фамилни имена от турски, арабски и персийски произход“ и др.

ДРУГИТЕ
ЗА ТУРХАН РАСИЕВ

ТУРХАН РАСИЕВ ПОЛУЧИ ПРЕСТИЖНАТА НАГРАДА „НАСТРАДИН ХОДЖА“ ЗА ЦЕЛОКУПНО ТВОРЧЕСТВО

Вече над три десетилетия епиграмите и афоризмите на Турхан Расиев идват до нас тихо, без шумотевица и вирене на нос. Срещне ли те, той казва: „Чуй какво измислих“ – и онова, което се е вървяло в главата му цяла нощ, е освободено, излиза на бял свят. На това е обречен талантът, нищо че е дар от Всевишния. И хубаво е, че този дар Турхан го раздава по аптекарски, на малки дози, като противоотрова срещу обществените недъзи, към самозабравилите се, че са гости на тази Земя.

Малко са истинските съперници на Турхан Расиев в епиграмата, афоризма и хумористичната миниатюра. Произведенията му се раждат без напън, не от рутина, а бликат от сърцето, запазило детското, което ще носи до сетните си дни. Може би и затова между пишещите братя той почти няма врагове или направо няма. Не е заради самобитния

талант, а от умението да подели поведението си между двама велики фолклорни герои – Настрадаин Ходжа и Хитър Петър. Добре ги е разбрал, че те двамата, макар и противници, никога не са били люти врагове, физически не са посягали един на друг, а са използвали човешките слабости, за да останат в паметта на народа. Между двамата е нямало убийствена конфронтация и животинска омраза; разбирали са, че победите на разума са вечни.

Това е запомнил от тях Турхан Расиев и го е превърнал в свое правило, за него усмивката няма цвят. Така той надживява елементарното, първичното, за да остане значимото, общочовешкото, което го е имало преди хиляда години и ще го пребъде.

ИВАЙЛО ГЕОРГИЕВ – в. „Народно дело“ – Варна, 1997 г.

Един от най-добрите представители на пишещите на фронта на хумора и сатирата е хумористът Турхан Расиев... Да пишеш поетична сатира и хумор е смелост. В жанровете, в които се изявява Турхан, езикът не е средство за творчество, той е самото творчество...

МАРКО ГАНЧЕВ, поет и сатирик, 1981 г.

На мен лично най ми допадат епиграмите на Турхан Расиев, в които има единство на форма и съдържание, всички стихове са

органично свързани и няма дума, която да служи за пълнеж.

ИВАН ТРОЯНСКИ, сатирик – 1981 г.

За мен Вие сте един от най-даровитите български хумористи и сатирици. Ваши работи съм чел буквално във всички софийски ежедневници, а също така и в седмичници... Винаги свеж, оригинален и находчив. Вие сте роден сатирик и хуморист

ПЕТЪР ТОНКОВ, литературен критик, 1991 г.

Че е умен, находчив, оригинален, талантлив – това Турхан Расиев ни доказва вече 30 години по страниците на „Стършел“ и на други авторитетни издания, пък и в досегашните си книги. Но този път (в книгата си „Нямам думи – бел. ред.) сякаш е решил да покаже силата на лаконичния си и ударен хумор.

НИКОЛА БОЗДУТАНОВ, литературен критик, 1991 г.

Когато сочи някое негативно обществено явление, Турхан Расиев прави това с убедеността на лекар, който поставя медицинска диагноза. А ние се възхищаваме от лекарите, когато техният професионализъм е безпогрешен. Чудно ли е тогава, че Турхан Расиев е толкова популярен?

ВЪРБАН БОРОВ, писател, 2002 г.

Средновековна медицина. Лекуване на болна глава с един замах на сабята.

Първа пролет. Лястовиците с опашките си отрязаха квитанцията на зимата.

Животът е един сън. Веднъж събудиш ли се – смятай се за умрял!

Открихме смисъла на живота. Има за какво да живеем. Обаче няма с какво!!!

Картата на България. Продават я ката пепелник. Да ѝ туря ли пепел?!

САМОЛЕЧЕНИЕ
ЧРЕЗ ВНУШЕНИЕ

Здрав съм!
Не съм болен!
Нищо ми няма!
Нищо ми няма...
Няма ме!!!

ПЪЛНОЦЕНЕН ЖИВОТ

Ех, как се обърках напълно!
Как да живея пълноценно?

Нито ценното ми е пълно, нито пълното ми е ценно!

ВЪЗХВАЛА
НА ЧОВЕКА

Пак ме изпревари мръсника! Дордето напиша за него одата, превърна се от мислеща тръстика в трънен венец на природата!

В ДУХОВНАТА
ПУСТИНЯ

Народе мой, не губи кураж! Задава се нов... мираж.

Пътувайте с вестник

Той ще ви отведе в страната на прекрасното. Ще ви достави духовна наслада със своите стихове, разкази, есета, с историческите и публицистични материали, които публикува на страниците си. Всичко това само срещу 6 лева годишен абонамент. 12 броя в годината.

Абонирайте се за вестник „КИЛ“. Каталоген № 2584

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Иван Овчаров – главен редактор

Ванилин Гавраилов, доц. Людмила Стоянова,

Ангел Дюлгеров, Станка Бонева, Симеон Илиев

Ръкописи не се рецензират и не се връщат.

Хонорари се изплащат последните четвъртък и петък на месеца от 14 до 16 часа.

Издателство МС ООД, Печат: Разград Полиграф ООД

месечно издание

Култура, Изкуство, Литература

ISSN 1310-120X

адрес на редакцията: 9000 Варна, ул. „Крале Марко“ 11,

тел.: 052/639 374; 0885 210 890

e-mail: kil2009@abv.bg

www.kilittera.ucoz.com

Издава се с финансовата подкрепа на Община Варна

